

Tehniline tugi projektile „Noorte edu toetuseks: võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega“, Eesti (REFORM/SC21/066)

10. väljund. Projekti välishindamine

Lõplik hindamisaruanne

Kuupäev: juuli 2023

Autor: Inga Pavlovaite, välishindaja¹

Kokkuvõte

See on lõplik hindamisaruanne projekti kohta, mida rahastati ELi struktuurireformi tugiprogrammist ning mille viisid ellu ICF ja selle alltöövõtjad (Praxis, Civitta Estonia, Tallinna Ülikool ja rahvusvahelised eksperdid) koostöös Eesti Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Euroopa Komisjoniga ning nende tellimusel.

Hindamise põhitulemused on esitatud allpool. Mis puudutab projekti asjakohasust, siis vastavad selle eesmärgid endiselt Eesti mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise poliitika valdkonna vajadustele, probleemidele ja küsimustele. See asjakohasus tagati nõuetekohaselt ka huvi- ja sihtrühmade kaasamisega projekti juhtimisstruktuuridesse. Projekti tulemuslikkuse seisukohast võib öelda, et selle kavandatud tegevus viidi ellu seatud ajakava raames. Osa projektitegevuste vahel tekkinud viivitused olid tingitud sellest, et mõnda väljundit oli vaja enne selle lõplikku kinnitamist mitu korda üle vaadata ja viimistleda. Kõik kolm projekti kavandatud põhitulemust on projekti lõppjärgus saavutatud. Seda toetasid sellised tegurid nagu edukas koordineerimine Eesti huvirühmade vahel, töövõtja tõhus toetus ja õigeaegne tegutsemine põhiliste riskide korral.

Projekti lisaväärtus Eesti kontekstis seisnes selles, et see koondas lõimimise probleemile poliitilise tähelepanu ning andis reformi tarbeks raamistiku ja välist ekspertabi reformi tegemiseks. Lisaväärtus oli ka ilmne: projekt tõi reformiga seotud probleemid arutelude keskmesse ning suurendas jõupingutusi nende süsteemseks ja kollektiivseks lahendamiseks, kaasates kõiki peamisi huvirühmi. Projekti kestuse jooksul on püütud parandada selle sidusust teiste asjakohaste tegevustega Eesti haridussüsteemis. Projekt viidi ellu tõhusalt ning asjakohase kavandamise ja paindlikkusega, et kohanduda tekkivate vajaduste ja nõuetega. Projekti on tõenäoliselt väga jätkusuutlik, kuna Haridus- ja Teadusministeerium on võtnud arvesse projekti soovitusi edasiste reformide tegemiseks konkreetsete järeelmeetmete kaudu, mida eeldatavasti toetatakse ESF+ projektirahastusest ajavahemikul 2024–2028.

Projekti käigus saadud õppetundidest nähtub, et on vaja teha lisatööd lõplike kasusaajate kaasamiseks ning teavitamis- ja levitamisel projektiga seotud probleemid, samuti on vaja kokkuvõtlikke väljundeid ja poliitikasoovitusi, mis on selgelt prioriseeritud ja järjestatud kõigi huvirühmade jaoks. Kaks põhisoovitus on seotud 1. soovitusiga, millega toetatakse Eesti huvirühmade kujunemist rahvusvaheliselt ainulaadse haridussüsteemi reformi eestkõnelejateks, ning 2. soovitusiga, millega jälgitakse kavandatud meetmete rakendamist riiklikul, kohalikul ja haridusteenuse osutajate tasandil.

1. Sissejuhatus

See on lõpparuanne, mis on seotud lepinguga REFORM/SC21/066 – „Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega“ seotud projekti 10. väljundi

¹ Kontakt: ipavlovaite@hotmail.com.

ehk välishindamisega Eesti Vabariigi Valitsuse jaoks². Euroopa Komisjoni struktuurireformide toe peadirektoraat (DG REFORM) on tellinud ICFi (ja selle alltöövõtjate – Praxis, Civitta Estonia, Tallinna Ülikool ja rahvusvahelised eksperdid) teenuseid, et osutada tehnilist tuge Eesti Haridus- ja Teadusministeeriumi taotletud projekti „Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega“ (REFORM/SC21/066) raames. Projekti rahastab EL struktuurireformi tugiprogrammi kaudu.³

Lõpphindamine hõlmab ajavahemikku kuni 2023. aasta juuni lõpuni ja sisaldab tähelepanekuid kõigi üheksa projekti väljundi kohta. Mõne väljundi lõplik versioon ei olnud siinse lõpliku hindamisaruande koostamise ajal veel lõplikult vormistatud, kuid on ebatõenäoline, et need oluliselt muutuksid. Aruanne on üles ehitatud lähtearuandes kokkulepitud aruande struktuuri alusel (kuni 15 lehekülge) ning selles antakse ülevaade hindamise eesmärkidest, ulatusest ja muutuste teooriast (see osa), hindamise põhitulemustest (2. osa) ning peamistest õppetundidest ja soovitudest (3. osa). Sellele on lisatud lisa 1 (hindamisraamistik ja lähenemisviis), lisa 2 (intervjuude loetelu), lisa 3 (kasusaajate vaheküsitlus) ja lisa 4 (kasusaajate lõppküsitlus).

Infokast 1. Projekti eesmärgid ja oodatavad tulemused

Projekti eesmärk oli **toetada Eestis mitteformaal-⁴ ja formaalõppe⁵ paremat lõimimist**. Informaalne õpe⁶ ei kuulu selle projekti kohaldamisalasse. Formaalaridust mõistetakse kui esimese ja teise tasandi haridust, mis hõlmab nii üldharidust kui ka (esma)kutseõpet. Mitteformaalaridus ja -õpe tähendab noorsootööd, sealhulgas huviharidust. Eestis peetakse mitteformaalaridust ligiõmbavaks eesmärgiks ja vahendiks, mis teenib üksikisikute vajadusi ning aitab saavutada haridus- ja noortevaldkonna, aga ka teiste poliitikavaldkondade eesmärke. Mitteformaal- ja formaalõppe parema lõimimise eesmärk on saavutada eri õpikeskkondades võimalikult tõhus õpe. See aitab luua paindlikuma haridussüsteemi, milles keskendutakse eelkõige õppijate ainulaadsetele vajadustele, võimekusele ja motivatsioonile, edendades sotsiaalset sidusust ning elukestvat õpet. Üldeesmärk on aidata üksikisikutel saavutada oma era- ja tööelus edu terve elukaare jooksul.

Eeldati, et Eesti Haridus- ja Teadusministeerium kiidab tulemused oma sisemehhanismide kaudu heaks ning rakendab lõpptulemustes sisalduvaid soovitusi ja suuniseid pärast seda, kui ta on aktiivselt osalenud lepingu koostamises ja sellele järgnenud rakendamises ning konsulteerinud hankijaga (struktuurireformide toe peadirektoraat) kõikide tulemuste kavandite temal. Eeldusel, et neid soovitusi ja suuniseid rakendatakse, olid **projekti eeldatavad tulemused** järgmised.

² [Projekt „Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega“ 2021–2023 | Haridus- ja Teadusministeerium \(hm.ee\).](#)

³ [Struktuurireformide tugi \(europa.eu\).](#)

⁴ Mitteformaalõpe toimub väljaspool kooli ja on ette võetud teadlikult eesmärgiga end arendada. See õpe võib toimuda väga erinevates keskkondades (näiteks, huvi- ja täiendushariduse omandamisel, aga ka looduses), mille puhul ei pruugi õpetamine ja õppimine olla ainuke ega peamine otstarve. Mitteformaalõpe on eesmärgistatud nagu formaalõpegi, kuid vabatahtlik. Läbiviijad võivad olla nii professionaalsed koolitajad kui ka näiteks vabatahtlikud või omaealised (vrd Eesti elukestva õppe strateegia 2020).

⁵ Formaalaridus toimub enamasti koolikeskkonnas ja on õppekavade alusel organiseeritud. Formaalaridus on eesmärgistatud ning seda viivad läbi spetsiaalse ettevalmistuse ja kvalifikatsiooniga õpetajad. Õpieesmärgid seatakse enamasti väljastpoolt, õppimisprotsessi jälgitakse ja hinnatakse. Formaalaridus on kuni teatud taseme või eani kohustuslik (vrd Eesti elukestva õppe strateegia 2020 <https://vana.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>).

⁶ Informaalne õpe on õppija seisukohast lähtudes eesmärgistamata õppimine. See toimub igapäevaelu olukordades (näiteks perekonnas, töökohas, vabal ajal) ja seega ei ole selle tulemused enamasti õppija jaoks kohe nähtavad (vrd Eesti elukestva õppe strateegia 2020).

1. **Tulemus 1.** Eesti ametiasutused on teadlikud poliitikavariantidest, sh õigusaktidest, rahastamiskavadest ja juhtimisviisidest, mis aitavad mitteformaal- ja formaalõpet paremini lõimida.
2. **Tulemus 2.** Eesti ametiasutused on koos välja töötanud ja heaks kiitnud mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise suunised koos asjaomaste huvirühmadega mitteformaal- ja formaalhariduse vallast ning kohalikest omavalitsustest.
3. **Tulemus 3.** Eesti ametiasutustel on kavas reformi tõhusalt rakendada.

Projekti rakendamine oli üles ehitatud järgmiste väljundite ümber.

- 1. väljund. Analüütiline aruanne Eesti mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise kohta
- 2. väljund. Analüütiline aruanne teiste riikide poliitika ja tavade asjakohaste näidete kohta
- 3. väljund. Veebipõhine kogemustevahetus teiste riikide ekspertidega ja õppekäik Soome
- 4. väljund. Mõju hindamine, sealhulgas tasuvusanalüüs
- 5. väljund. Esialgsed soovitused õigusaktide ja poliitika kohta
- 6. väljund. Formaali- ja mitteformaalõppe lõimimise suuniste koosloomine
- 7. väljund. Aruanne suuniste katsetamise kohta
- 8. väljund. Lõplikud soovitused õigusaktide ja poliitika kohta ning soovitused rakendamise kohta
- 9. väljund. Suhtlus- ja teavitustrategia

Hindamine ei hõlma projekti tegevuse pikaajalisi mõjusid, mis – nagu ka taotluses märgitud – sõltuvad Eesti valitsuse poolsest väljundite heakskiitmisest, vastuvõtmisest ja rakendamisest, samuti laiematest poliitikatingimustest, mis jäävad Euroopa Komisjoni ja töövõtja vastutusalast välja (teenuste taotluse lk 8).

Alljärgnevas muutuste teoorias kirjeldatakse projekti põhjendusi, eesmärke ning oodatavat sündmuste ja tulemuste ahelat. Selles esitatakse hindamise muutuste teooria. Allpool esitatud muutuste teooria põhineb projekti teadmistel mitteformaal- ja formaalõppe ja hariduse ning Eesti haridussüsteemi põhireformi kohta. Joonisel 1 on esitatud kokkuvõtte siinse hindamise käigus kasutatud muutuste teooriast, mis põhineb algetapis kokkulepitud versioonil.

Joonis 1. Projekti aluseks olev muutuste teooria

Allikas: projekti lähtearuanne.

2. Peamised hindamistulemused

Selles osas on esitatud peamised hindamistulemused peamiste hindamiskriteeriumide kaupa (nt asjakohasus, tulemuslikkus, lisaväärtus, sidusus, tõhusus ja jätkusuutlikkus).

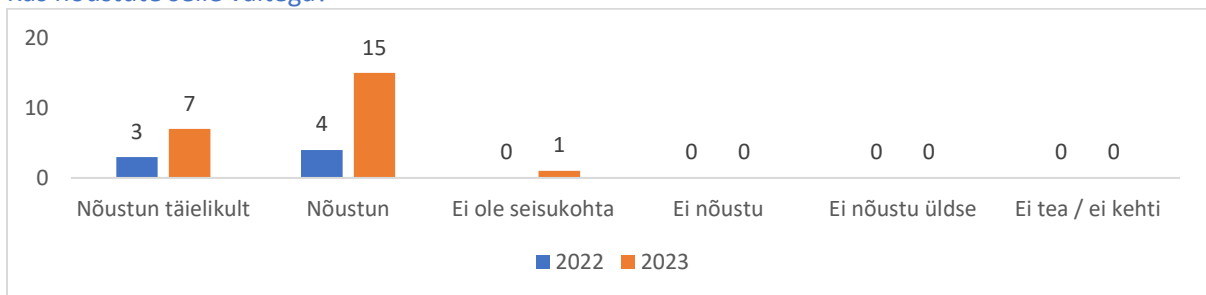
2.1. Asjakohasus

Asjakohasuse puhul hinnatakse, kas projekti tegevused vastavad huvirühmade sihtrühma, noorte endi ja Eesti hariduspoliitiliste arengute prioriteetidele. Projekti rakendamise lõppedes on selle **eesmärgid Eesti mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise vajaduste, probleemide ja küsimuste seisukohast jätkuvalt asjakohased**. Mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise edendamiseks seotud konkreetsed vajadused, probleemid ja küsimused on sõnaselgelt kindlaks tehtud ja analüüsitud ühe projekti põhiväljundi, 1. väljundi ehk mitteformaal- ja formaalõppe lõimimist käsitleva analüütilise aruande kaudu. Neid on täiendatud, edasi arendatud ja kajastatud järgmistes tulemustes. Seega on peamised vajadused kogutud tõenditele tuginedes formaalselt kindlaks tehtud. On asjakohane, et selline formaalne analüüs tehti juba projekti alguses ja on toetanud hilisemate väljundite väljatöötamist.

Projekti (esialgsed) eesmärgid on osutunud asjakohaseks ja vastavad (endiselt) Eesti sihtrühma vajadustele. Seda kinnitasid ka hindamise jaoks tehtud intervjuud peamiste teabeesitajatega. Nad kinnitasid, et mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise jätkamine on Eestis jätkuvalt üks põhilisi poliitilisi

prioriteete. See on üks haridussüsteemi põhivajadus ja -probleem, mis on praeguses kontekstis asjakohane, et tagada noorte vajadustele vastav kvaliteetne haridus. Huvirühmade arvamused olid järgmised: „Jah, meil on ikka veel samad probleemid ja tähelepanu on õiges kohas.“ (projekti huvirühma esindaja) või „Olen selle probleemiga töötanud aastaid ja on hea näha, et projekt soodustab lõimimist ja annab tulemusi.“ (projekti huvirühma esindaja). Samuti rõhutasid kasusaajate küsitlusele vastajad nii vahe- kui ka lõpphindamise etapis, et projekt peab ka tulevikus keskenduma vajadusele tagada mitteformaal- ja formaalõppe parem lõimitus. Nagu on näidatud allpool esitatud joonisel, on arvamus projekti jätkuvast vastavusest vajadustele mõlema küsitluse puhul üksmeelne, sest kõik olid sellega kas nõus või täiesti nõus ning ei olnud ühtki vastajat, kes ei olnud sellega nõus.

Joonis 2. Projekti kasusaajate seisukohad: selle projekti loomise teel on Eesti Haridus- ja Teadusministeerium hästi reageerinud vajadusele suurendada mitteformaal- ja formaalõppe lõimitust. Kas nõustute selle väitega?

Allikas: kasusaajate küsitlus (vahehindamine), 2022. N = 7. Kasusaajate küsitlus (lõpphindamine), 2023. N = 23. Joonisel on esitatud vastajate arv vastuse kategooria kaupa.

Lisaks on projekt jätkuvalt **asjakohane seoses erinevate vajaduste ja probleemidega**, mis on seotud mitteformaal- ja formaalõppe lõimimisega Eestis. Seda kinnitasid ka intervjuud peamiste teabeesitajatega ja kasusaajate küsitluste tulemused. Kasusaajad leidsid küsitluses, et põhiprobleemid ja -vajadused, mida projektis käsitletakse, on nende töö kontekstis kõige asjakohasemad. Allpool esitatud joonisest nähtub, et kuigi arvamused konkreetsete probleemide asjakohasuse kohta olid pisut erinevad, leiti nii vahe- kui ka lõppküsitlustes üldiselt, et projekti raames käsitletud probleemid on projekti kasusaajate töö seisukohast asjakohased. Kaks põhiprobleemi, mis toodi kasusaajate töö seisukohast veidi olulisemana esile, olid samad: õiguslikud piirangud ja süsteemse lähenemise viisi puudumine. Arvamused varjatud hierarhiate ja usaldamatuse probleemi olulisuse kohta mitteformaalõppes jagunesid seevastu võrdsemalt.

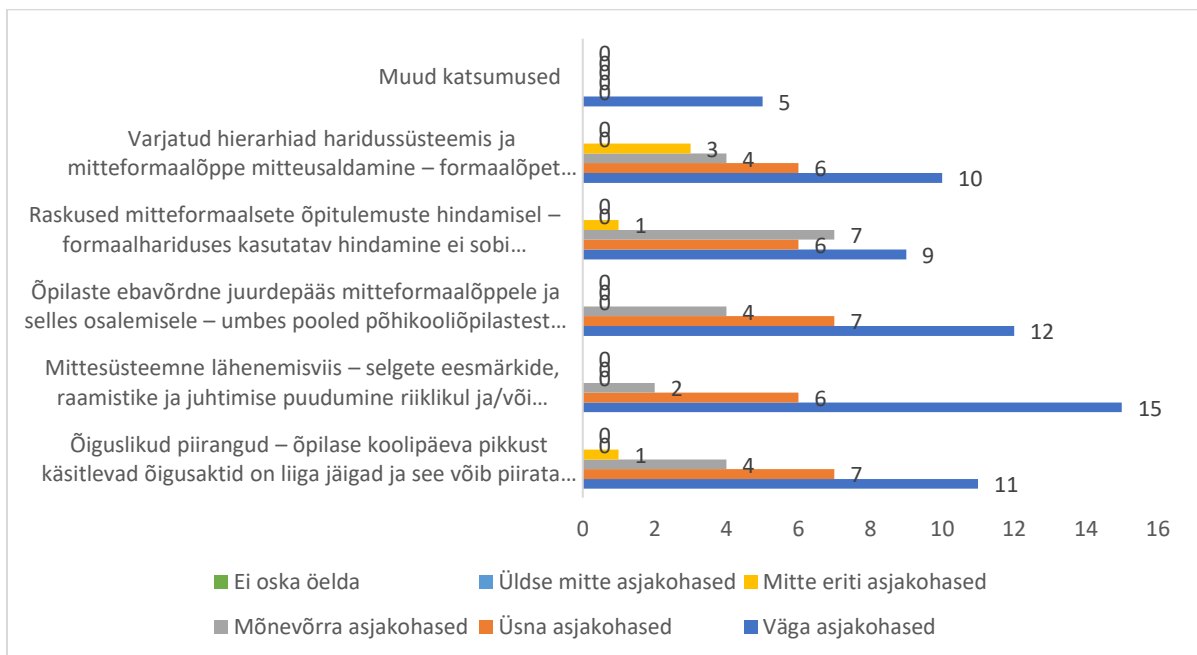
Joonis 3. Projekti kasusaajate seisukohad: projekti eesmärk on lahendada mitmesuguseid mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise probleeme haridussüsteemi tasandil. Kui asjakohased on need probleemid teie töö kontekstis?

3.1. Vahehindamise etapp, seisukohad 2022. aastal

Allikas: kasusaajate küsitlus, 2022. N = 7. Joonisel on esitatud vastajate arv vastuse kategooria kaupa.

3.2. Lõpphindamise etapp, seisukohad 2023. aastal

Kasusaajate küsitlus (lõpphindamine), 2023. N = 23. Joonisel on esitatud vastajate arv vastuse kategooria kaupa.

Nii vahe- kui ka lõpphindamise etapis väljendasid peamised teabeesitajad ka arvamust, et projekt käsitles asjakohaseid vajadusi reformida praeguseid haridusalaseid lähenemisviise, et tagada formaalsete ja mitteformaalsete haridusteede jätkuv asjakohasus, noortele kättesaadavad haridusvalikud ning nende huvi õppeprotsessi vastu. Projekt viidi ellu näiteks noorte vajadustest lähtuva õppimise vaimus: „mitteformaal- ja formaalõppe lõimimine on väga suur prioriteet ja see on osa kõikidest meie seatud hariduslikest eesmärkidest.“ (ühe projekti huvirühma esindaja)

Projekti konkreetsete tegevuste ja lõplike väljundite sisu vastavus huvirühmade vajadustele tagati asjakohaselt eri huvi- ja sihtrühmade kaasamisega projekti juhtimisstruktuuridesse, nagu projekti nõukogu, juhtkomitee ja töörühm. Nendesse kuulusid kõik asjaomased Eesti huvirühmad, kes on seotud mitteformaal- ja formaalõppe lõimimisega, millest nähtub, et projekti lähenemisviis oli väga

kaasav ja avatud. Nagu on näha tabelist 1, kuulusid projekti laiemasse töörühma kõik mitteformaal- ja formaalõppe lõimimisega seotud peamised huvirühmad, sealhulgas formaal- ja mitteformaalhariduse asutuste ühendused, õpetajate ametiühingud, omavalitsused, asjaomased ministeeriumid, kultuuriorganisatsioonid, tööandjate ühendused, noorsootööorganisatsioonid, noorteorganisatsioonid ning üks lapsevanemate ühendus. Tähtis on see, et struktuur ja üldine koosseis on kogu projekti vältel jäänud suures osas samaks, kuid osa inimesi on lisandunud täienduseks või lahkunud inimeste asendamiseks. Töörühma laiendati ka koosloomise/katsetapi jaoks. Projektis osales ühtlasi mitu Haridus- ja Teadusministeeriumi osakonda, mis on märk osakonnaülesest huvist ja ettevaatavast osalemisest projektist.

Tabel 1. Projekti juhtimisstruktuuride liikmed

Projekti nõukogu	15 liiget	12 Haridus- ja Teadusministeerium 1 Euroopa Komisjon 2 väline töövõtja (ICF ja Praxis)
Juhtkomitee	7 liiget (pluss projekti nõukogu)	5 Haridus- ja Teadusministeerium 2 Haridus- ja Noorteamet
Töörühm	42 liiget	Huvikool / mitteformaalõppe ühingud: 10 Õpetajate ametiühingud: 10 Omavalitsus ja piirkondlik ühendus: 7 Ministeeriumid (v.a Haridus- ja Teadusministeerium): 5 Kultuuriorganisatsioonid: 3 Haridusvaldkonna tööandjate ühendus: 2 Noorsootöötajate ühendused: 2 Noorteorganisatsioonid: 2 Lapsevanemate ühendus: 1

Allikas: projekti dokumentide analüüs.

Samal ajal oli kogu projekti vältel üks põhiprobleem **lapsevanemate ja noorte endi kaasamine projekti tegevusse**. Eriti oluliseks tuleks pidada vanemaid, arvestades nende suurt osa kuni 18-aastaste laste õpitemekonnal. Samuti ei ole noorte endi hääl projekti tegevuses eriti tugevalt kõlanud. See tõsteti vahehindamise etapis probleemina esile ja projektimeeskond võttis meetmeid selle lahendamiseks (vt ka punkt 3.1). Seega osalesid mõned noored ja kaks noorteorganisatsiooni projekti tegevuses, eriti koosloome-/katsetapis. Arvestades, et enamik töörühma liikmeid olid siiski pigem haridussüsteemi teenusepakkujad kui selle kasutajad, oli projekti lõplike kasusaajate kaasamiseks vajalik lisatöö üks peamisi õppetunde (**vt 1. õppetund**, punkt 3.2).

2.2. Tulemuslikkus

Tulemuslikkuse puhul hinnatakse seda, mil määral on projekt saavutanud oma eesmärgid, väljundid ja oodatavad tulemused vastavalt muutuste teooriale (vt joonis 1 ja infokast 1).

2.2.1. Projekti väljundite ja tulemuste saavutamine

Projekti kavandatud tegevus viidi lõpule plaanipäraselt, välja arvatud juhul, kui oli lepitud kokku pikendamises, ja projekt on üldiselt ellu viidud kavandatud ajakava alusel (vt tabel 2). Kaks lõplikku väljundit (8. ja 9. väljund) on selle aruande koostamise ajal lõppetapi eeletapis ning Haridus- ja Teadusministeeriumi lõpliku kommentaari ja tagasiside ootel.

Tabel 2. Üldine ajakava ja eeldatavate vahe-eesmärkide saavutamine, hetkeseis: juuni lõpp 2023

Staat

1. väljund. Analüütiline aruanne Eesti mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise kohta	lõpetatud
2. väljund. Analüütiline aruanne teiste riikide poliitika ja tavade asjakohaste näidete kohta	lõpetatud
3. väljund. Veebipõhine kogemustevahetus teiste riikide ekspertidega ja õppekäik Soome	lõpetatud
4. väljund. Mõju hindamine, sealhulgas tasuvusanalüüs	lõpetatud
5. väljund. Esialgsed soovitusel õigusaktide ja poliitika kohta	lõpetatud
6. väljund. Formaali- ja mitteformaalõppe lõimimise suuniste koostamine	lõpetatud
7. väljund. Aruanne suuniste katsetamise kohta	lõpetatud
8. väljund. Lõplikud soovitusel õigusaktide ja poliitika kohta ning soovitusel rakendamise kohta	eelviimased ja viimased kommentaarid avaldatakse eeldatavasti juulis 2023
9. väljund. Suhtlus- ja teavitusstrateegia	eelviimased ja viimased kommentaarid avaldatakse eeldatavasti juulis 2023

Allikas: projekti dokumentide analüüs, projekti arenguaruanne.

See näitab, et **projekti üksikud kavandatud tegevused on plaanipäraselt lõpetatud**. Projekti väljundite ja üksiktegevuste rakendamise üldine positiivne tase näitab, et projekti rakendamine on olnud tulemuslik. Samal ajal tekkisid projekti käigus viivitused seetõttu, et üksikuid väljundeid tuli enne nende lõplikku valmimist mitu korda üle vaadata ja viimistleda. Kõigi väljundite üle peeti täiendavaid konsultatsioonivoore paljude projekti huvirühmadega, mis pikendas nende lõpliku vormistamise protsessi. Väljundite läbivaatamise ja viimistlemise protsess aitas tagada nende asjakohasuse ning huvirühmade toetuse ja rahulolu. Samas tekitab see küsimusi asjakohase eelplaneerimise ja väljundite formaati käsitlevate otsuste kohta. See kajastub **3. õppetunnis** (vt punkt 3.2).

Seda üldist järeldust projekti eduka rakendamise kohta jagavad ka intervjuueritud peamised teabeesitajad ja küsitletud kasusaajad (kasutatud on lõpphindamise küsitluse tulemusi, kuna vahepealse küsitluse tulemused käsitlesid ainult esialgseid väljundeid). Nagu on näidatud allpool esitatud joonisel 4, märkis ainult üks kasusaajast vastaja, et tegevust rakendati halvasti ja väga halvasti. Arvamused eri tegevuste tulemuslikkuse kohta on veidi erinevad, sealhulgas sai kõige paremat tagasisidet projektikoosolekute korraldamine. Sellele järgneb positiivne tagasiside katsetegevustega seotud väljundite D6 ja D7 kohta. See kajastab siiski ka asjaolu, et enamik vastanutest osales koosolekutel, samas kui teiste väljunditega tegelenute ja seega nende tulemuslikkust kommenteerinute arv oli väiksem. Lisaks täheldati, et mitme väljundi, näiteks D3, D4, D5 ja ka projekti viimaste väljundite D8 ja D9 puhul on vastajate teadlikkus väiksem. Kuigi see on ootuspärane, arvestades, et D8 ja D9 on lõplikult vormistamata, oleksid esimesed väljundid pidanud saama projekti huvirühmade seas suuremat tähelepanu. See toetab peamist õppetundi, mis saadi projekti tulemuste edasise läbipaistvuse ja levitamise kohta (**vt 2. õppetund, punkt 3.2**).

Joonis 4. Projekti kasusaajate seisukohad: kui hästi on projekti konkreetseid väljundeid rakendatud?

	Suurepäraselt	Hästi	Pole viga	Halvasti	Väga halvasti	Ei oska öelda
Projekti nõukogu / juhtkomitee / töörühma koosolekud	2	10	5	0	0	6
1. väljund. Analüütiline aruanne Eesti mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise kohta	3	7	3	1	1	8
2. väljund. Analüütiline aruanne teiste riikide poliitika ja tavade asjakohaste näidete kohta	2	7	3	1	1	9
3. väljund. Veebipõhine kogemustevahetus teiste riikide ekspertidega ja õppekäik Soome	0	3	2	0	1	17
4. väljund. Mõju hindamine, sealhulgas tasuvusanalüüs	1	0	3	1	1	17

5. väljund. Esialgsed soovitusel õigusaktide ja poliitika kohta	2	5	4	0	2	10
6. väljund. Formaal- ja mitteformaalõppe lõimimise suuniste koostamine	2	4	5	1	1	3
7. väljund. Aruanne suuniste katsetamise kohta	2	5	2	0	1	6
8. väljund. Lõplikud soovitusel õigusaktide ja poliitika kohta ning soovitusel rakendamise kohta	3	0	3	0	1	9
9. väljund. Suhtlus- ja teavitusstrateegia	0	1	3	1	1	10

Allikas: Kasusaajate küsitlus (lõpphindamine), 2023. N = 23. Joonisel on esitatud vastajate arv vastuse kategooria kaupa.

Seda seisukohta toetavad ka intervjueritud peamised teabeesitajad, kes leidsid, et projekti tegevus viidi üldiselt ellu edukalt ja õigel ajal: „*kõik läks tõesti üsna sujuvalt nii, et projekt arenes algusest peale*“ (ühe projekti huvirühma esindaja). Samal ajal toodi intervjuudes esile ka probleeme.

- Mõne väljundi aruanded (D1 on üle 75 lehekülje; D2 on 67 lehekülje) olid pikad ja keerulised ning nende lõplikuks vormistamiseks oli vaja mitut kommenteerimis- ja kinnitusvoor. Kuigi oldi seisukohal, et see on osa projekti vajalikust protsessist, on peamine õppetund see, et väljundid peavad olema kokkuvõtlikumad ja lugeja jaoks atraktiivsemad. Seda küsimust käsitleti järgnevatel väljundites, nagu D8 ja D9. See kajastub 3. õppetunnis (vt punkt 4.2).
- Vahepeelses etapis oldi seisukohal, et üksikute väljundite sidumiseks võiks rohkem ära teha ning näidata nende kasutajatele, kuidas D1–D3 tulemused on omavahel seotud ja milline on nende ühine mõju projektile. Seda punkti on alates vahehindamise etapist arvesse võetud ning hilisemad väljundid olid palju selgemalt seotud ja üksteisele tuginevad.

Kõik kolm projekti jaoks kavandatud põhitulemust on projekti lõppetapis saavutatud (vt tabel 3), mida näitab konkreetsete tulemustega seotud konkreetsete projekti väljundite lõplik kinnitamine. Lisaks nõustusid kõik peamised teabeesitajad intervjuudes, et projekti tulemused on saavutatud. Selles mõttes on selgelt määratletud projekti muudatuste teooria ja planeerimisprotsess koos selgete seostega väljundite ja tulemuste vahel aidanud suuresti kaasa kolme tulemuse saavutamisele.

Tabel 3. Ülevaade kolme projekti tulemuse saavutamise edusammudest

Projekti kavandatud tulemus	Edusammude ülevaade
Tulemus 1. Eesti ametiasutused on teadlikud poliitikavariantidest, sh õigusaktidest, rahastamiskavadest ja juhtimisviisidest, mis aitavad mitteformaal- ja formaalõpet paremini lõimida.	Saavutatud: poliitikavõimalused on kindlaks tehtud ja valideeritud 4. ja 5. väljundi kaudu
Tulemus 2. Eesti ametiasutused on koos välja töötanud ja heaks kiitnud mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise suuniste koostamine asjaomaste huvirühmadega mitteformaal- ja formaalhariduse vallast ning kohalikest omavalitsustest.	Saavutatud: suuniste koostamine ja valideerimine koos katseprojekti osalenud huvirühmadega 6. ja 7. väljundi kaudu
Tulemus 3. Eesti ametiasutustel on kavas reformi tõhusalt rakendada.	Saavutatud: 8. ja 9. väljundi raames on kindlaks määratud konkreetne kava reformide rakendamiseks ning viis Haridus- ja Teadusministeeriumi järelemeetet, mida rahastatakse ESF+ projekti kaudu

2.2.2. Projekti edutegurid

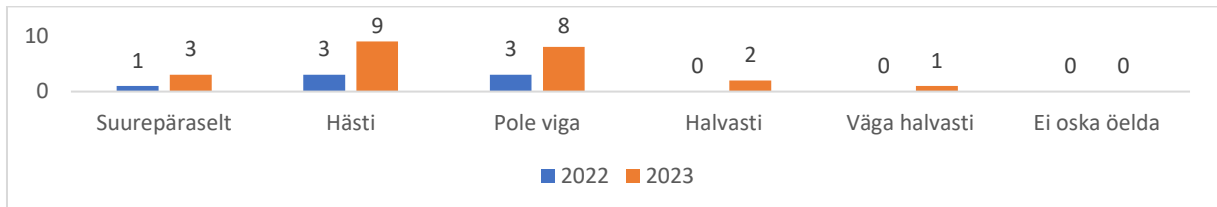
Sellise laiaulatusliku reformiprojekti keerukus, mis nõuab muutusi haridussüsteemi tasandil, sõltub mitmest kaalukast edutegurist, näiteks sellest, mil määral

- õnnestus kooskõlastamine erinevate huvirühmade vahel Eestis;
- oli töövõtja pakutav toetus tulemuslik;
- tuvastati peamised riskid ja milliseid meetmeid võeti.

Alustuseks võib projektis osalevate huvirühmade koordineeritust ja koostööd pidada heaks. Seda kinnitavad ka peamiste teabeesitajate intervjuude ja kasusaajate küsitluse tulemused. Peamised

teabeesitajad nõustusid intervjuudes, et projekt võimaldas erinevate huvirühmade head osalemist. Kõik intervjuueeritavad ütlesid, et huvirühmade kaasamine projekti tegevusse oli hea, mis näitab suurt huvi ja valmisolekut osaleda. Sarnaselt nähtub nii vahe- kui ka lõppetapi kasusaajate küsitluse tulemustest, et enamiku vastanute hinnangul oli suhtlus peamiste huvirühmadega korraldatud hästi või väga hästi (vt joonis 5).

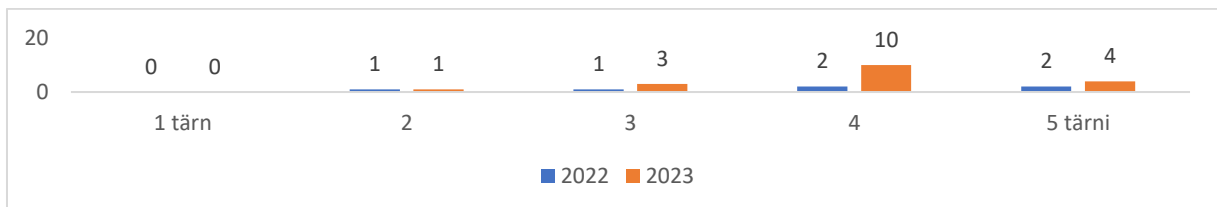
Joonis 5. Projekti kasusaajate seisukohad: projekt tugineb paljude Eesti huvirühmade omavahelisele kooskõlastusele ja koostööle. Kui hästi on korraldatud suhtlus peamiste huvirühmadega?

Allikas: kasusaajate küsitlus (vahehindamine), 2022. N = 7. Kasusaajate küsitlus (lõpphindamine), 2023. N = 23. Joonisel on esitatud vastajate arv vastuse kategooria kaupa.

Teine edutegur on toetus, mida pakuvad projektile **välised töövõtjad**. Üldiselt peeti seda kvaliteetseks, õigeaegseks ja tõhusaks. Seda kinnitavad ka peamiste teabeesitajate intervjuude ja kasusaajate küsitluse tulemused. Peamised teabeesitajad nõustusid, et välised töövõtjad on oma kokkulepitud ülesandeid tulemuslikult täitnud. Intervjuudes rõhutati, et projekti juhiti väga professionaalselt, mida toetasid paindlikkus, selge kavandamine ja avatud suhtlus. Samamoodi selgub kasusaajate küsitluse tulemusest, et enamik vastanuid andis töövõtja pakutavale toetusele parima hinnangu (vt allpool joonis 6).

Joonis 6. Projekti kasusaajate arvamused: mitme tärniga hindaksite töövõtja (ICF koostöös Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Estoniaga) senist toetust? 5 tärn = suurepärase, 1 tärn = kehv.

Allikas: kasusaajate küsitlus (vahehindamine), 2022. N = 7. Kasusaajate küsitlus (lõpphindamine), 2023. N = 23. Joonisel on esitatud vastajate arv vastuse kategooria kaupa.

Viimasena on üks tähtis edutegur seotud **projekti asjakohase riskijuhtimisega**. Peamised riskid/probleemid ja edutegurid on projekti tegevuse kavandamisel ja rakendamisel asjakohaselt kindlaks tehtud. Esiteks nähtub kasusaajate lõppetapi küsitluse tulemustest, et enamiku vastanute arvates on projekti peamised strateegilised ja operatiivsed riskid maandatud kas väga hästi või hästi. Seda suundumust kinnitas vahehindamise küsitlus (vt lisa 3). See oli seotud nii strateegiliste riskidega, nagu asjaomaste huvirühmade kaasamata jätmine või välistingimuste haldamine, kui ka tegevusriskidega, nagu projekti tulemuste ebapiisav kvaliteet ning suutmatus korraldada koosolekuid või lahendada tehnilisi küsimusi koosolekute ajal.

Tabel 4. Projekti kasusaajate seisukohad: kui hästi on teie hinnangul kindlaks tehtud projekti edu ohustavad riskid ja kui hästi on neid maandatud?

Projekti väljundite	Asjakohaste huvirühmade	Võimetus korraldada	Projekti koosolekutel	Välised olud, mis takistavad projekti	Ressurssid e
---------------------	-------------------------	---------------------	-----------------------	---------------------------------------	--------------

	ebapiisav kvaliteet	kaasamata jätmine	koosolekuid ja üritusi	esinevad tehnilised probleemid	elluviimist või kaasamise meetmete väljatöötamist (nt COVID-19 pandeemia)	puudumine ja/või personali muutumine projekti jooksul
Suurepäraselt	0	2	2	8	6	1
Hästi	9	9	12	8	9	8
Pole viga	4	4	3	3	3	5
Halvasti	1	4	3	0	1	1
Väga halvasti	0	1	1	1	0	2
Ei tea / ei kehti	9	3	2	3	4	6

Allikas: Kasusaajate küsitlus (lõpphindamine), 2023. N = 23. Joonisel on esitatud vastajate arv vastuse kategooria kaupa.

Intervjueeritud peamised teabeesitajad nimetasid ka riske, mis ohustavad nende hinnangul projekti edukust.

- Oht, et reformi soovitused jäävad üsna üldsõnaliseks ja neid on raske kujundada realistlikeks meetmeteks, mida Haridus- ja Teadusministeerium, omavalitsused ning formaal- ja mitteformaalhariduse pakkujad saaksid rakendada. Seda on käsitletud D8 lõplike soovituste koostamise kaudu, mis on üles ehitatud kolme poliitikavõimaluse ümber ning milles määratakse kindlaks konkreetsed sammud riigi, kohalike omavalitsuste, mitteformaal- ja formaalhariduse pakkujate jaoks. Samuti on asjakohane, et iga soovituse puhul määratakse kindlaks konkreetsed sammud ning tegevused, takistused ja probleemid. Soovitused struktureeritakse ühtlasi nende prioriteetsuse ja järjestuse järgi (vt ka 4. õppetund, punkt 4.2).
- Seoses sellega väljendati muret, et soovitused kajastavad suuremate ja väiksemate omavalitsuste ning riigi eri piirkondade (maa- ja linnapiirkonnad) vajadusi. Mitteformaalõppe tegevused on linnades ja suuremates omavalitsustes ulatuslikumad ning reformiettepanekud peavad olema piisavalt realistlikud, et toimida Eesti haridussüsteemi eri kontekstides. Kuigi D8 lõplike soovituste koostamisel ei tehta vahet meetmete vahel, mida nõutakse suurematelt või väiksematelt teenusepakkujatelt või riigi eri piirkondadelt, kehtivad need kogu riigis, kuna muudatusi tuleb rakendada haridussüsteemi tasandil. Samal ajal vastavad soovitatud muudatused tõenäoliselt ka erinevatele vajadustele, näiteks ettepanekud ühise digitaalse registri loomiseks, mis vastab eelkõige suuremate omavalitsuste vajadusele IT-süsteemi järele, või lõimimiskoordinaatorite rahastamine ka väiksemate omavalitsuste koolides.
- Mõni kavandatud meede nõuab tõenäoliselt seadusemuudatusi, mille koostamine ja rakendamine võtab aega ja nõuab märkimisväärset poliitilist tahet. D8 lõplike soovituste alusel on vaja valmistada ette seadusemuudatus, millega määratletakse lõimimiskoordinaatori roll koolis ja lubatakse mitteformaalhariduse vabaainet arvestada kohustusliku õppekava osana.

2.3. Lisaväärtus

Lisaväärtus on see, mil määral lisab projekt väärtust võrreldes teiste meetmetega Eesti mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise valdkonnas. Projekti tegevus loob lisaväärtust võrreldes muude tegevustega Eesti mitteformaal- ja formaalõppes ning hariduspoliitikas laiemalt. Samuti nõuavad projektis käsitletud küsimused endiselt Eesti huvirühmade panust (nagu on analüüsitud punktis 3.1 „Asjakohasus“). Projekti lisaväärtus on kindlaks tehtud peamiste teabeesitajatega tehtud intervjuudes ja kasusaajate küsitluses. Nagu on näidatud allpool esitatud joonisel, on enamik lõppküsitlusele vastanutest nõus või täiesti nõus kolme projekti lisaväärtuse aspektiga, mis puudutab poliitilise tähelepanu koondamist, raamistiku loomist reformi tegemiseks ja välisekspertide toetust reformi

edendamiseks. Reformi edendamiseks vajaliku aruandekohustuse lisaväärtuse aspektiga oldi vähem nõus. See kinnitab vahehindamise käigus väljendatud seisukohti (vt lisa 3).

Joonis 7. Projekti kasusaajate seisukohad: mis on projekti peamine lisaväärtus? Mil määral nõustute järgmiste väidetega?

	See on seadnud mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise probleemi poliitika ja huvirühmade arutelude keskmesse.	See on andnud raamistiku ja tegevuskava konkreetsete uuenduste väljatöötamiseks.	See on pakkunud välisekspertide abi reformikavade elluviimiseks.	See on suurendanud reformi elluviimiseks vajalikku aruandluskoostust.
Nõustun täielikult	7	7	6	2
Nõustun	15	13	10	7
Ei ole seisukohta	1	1	3	7
Ei nõustu	0	1	0	2
Ei nõustu üldse	0	0	0	1
Ei oska öelda	0	1	4	4

Allikas: Kasusaajate küsitlus (lõpphindamine), 2023. N = 23. Joonisel on esitatud vastajate arv vastuse kategooria kaupa.

Peamiste teabeesitajate jaoks olid projekti peamised lisaväärtuse aspektid seotud tõukega, mille see andis, et tuua probleemid arutelude keskmesse ja suurendada jõupingutusi nende süsteemseks ja kollektiivseks lahendamiseks, kaasates kõiki peamisi huvirühmi. Enne sellist üleriigilist projekti olid olemas kohalikud projektid ja katsed sellise lõimituse saavutamiseks. Projekt on siiski võimaldanud arutada ja töötada välja kogu süsteemi suhtes kohaldatavaid reformiettepanekuid, mis lähevad kaugemale esialgselt keskendumisest mitteformaalõppe akrediteerimisele. See tõi ka süsteemselt ja aja jooksul kokku paljud Eesti huvirühmad, võimaldades neil üksteist ära kuulata ja arendada edasi oma arusaamu lõimimisest. Ühe huvirühma esindaja sõnul: „on väga hea mõte teha suurem projekt ja kaasata rahvusvahelised eksperdid ning pidada selle teema üle korralikke arutelusid, et sellele rohkem tähelepanu pöörata ja selgitada välja, miks edukat lõimimist kohtab harva“ (projekti huvirühma esindaja).

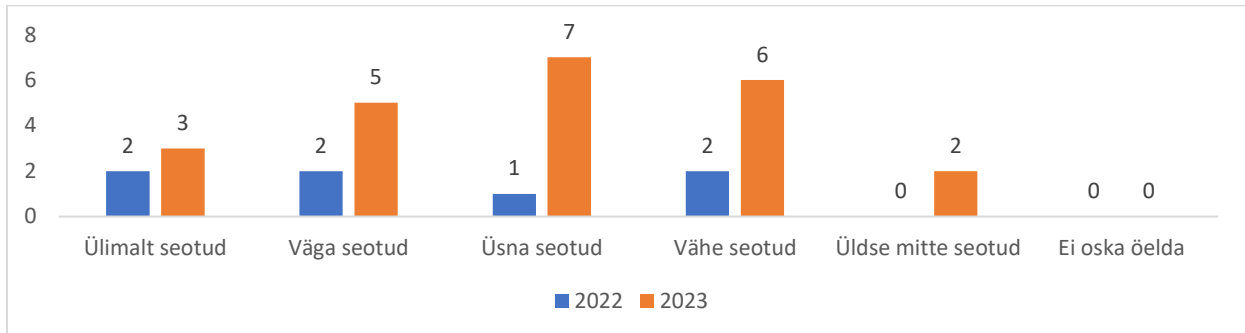
2.4. Sidusus

Sidususe puhul hinnatakse seda, mil määral on projekti tegevus ja tulemused kooskõlas teiste Eesti hariduse ja mitteformaalõppe poliitikavaldkondadega. Üldiselt **nähtub tõenditest, et projekti raames on püütud parandada selle sidusust Eesti haridussüsteemi muude asjakohaste arengutega**. Seda peeti vahepeelses etapis probleemiks. Ühest küljest on projekt kindlalt juurdunud Eesti haridussüsteemi raamistikku, kuna selle eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium ning projekti tegevuses osalevad paljud asjaomased huvirühmad. Projekti esimene väljund oligi suunatud projekti juurutamisele, hinnates Eesti olemasolevat lõimimisraamistikku. Seda kinnitavad ka osa peamiste teabeesitajatega tehtud intervjuudest. Lisaks näitab projekti lõppväljundite analüüs, et need on seotud olemasolevate haridusvahendite ja -mehhanismidega (nt digitaalne register, formaal- ja mitteformaalhariduse õpetajate koolitus).

Teisest küljest tõi osa intervjueritud huvirühmi esile individuaalse projekti kapseldumise ohu. Nende arvates oli vaja projekti tegevusi paremini siduda muu käimasoleva tegevusega, et lõimida mitteformaal- ja formaalõppe teistesse Eesti haridussektoritesse ning kohalikul tasandil olemasolevatesse raamistikesse. See vastakas tõendusmaterjal kajastub kasusaajate küsitluse vastustes. Vahepeelses etapis olid vastajad seoses projekti seotusega teiste Eestis toimuvate sarnaste tegevustega võrdselt eriarvamusel (vt joonis 8). Positiivne arvamus projekti parema sidususe kohta

ilmneb uuringu lõppvastustest: enamik arvas, et projekt on Eestis teiste selle valdkonna tegevustega hästi kooskõlas.

Joonis 8. Projekti kasusaajate seisukohad: kuidas on teie arvates projekt seotud muude tegevustega mitteformaal- ja formaalhariduses Eestis?

Allikas: kasusaajate küsitlus (vahehindamine), 2022. N = 7. Kasusaajate küsitlus (lõpphindamine), 2023. N = 23. Joonisel on esitatud vastajate arv vastuse kategooria kaupa.

2.5. Tõhusus

Tõhususe abil hinnatakse, mil määral on projektis kasutatud soovitud tulemuste saavutamiseks kõige vähem kulukaid ressursse, vaadeldes väljundite ja sisendite suhet. Kuigi projekti kulusid käsitlevat eelarveteavet ei kasutatud, oli intervjueeritud peamiste teabeesitajate üldine seisukoht, et projekt viidi ellu tõhusalt ning asjakohase kavandamise ja paindlikkusega, et kohanduda tekkivate vajaduste ja nõuetega. Näiteks mainiti otsust muuta väljundite keel (algse inglise keele asemel) eesti keeleks kui asjakohast reaktsiooni tõhusale tööle, mis võimaldas Eesti huvirühmadel projekti tulemuste kommenteerimisel rohkem sõna sekka öelda. Samuti võimaldas otsus korraldada enamik kohtumisi veebis ja keskenduda projekti peamiste huvirühmadega suhtlemisel näost näkku kohtumistele kasutada hästi projekti reisieelarvet, et keskenduda põhitegevusele, suhelda huvirühmadega ja vältida tarbetuid sõite.

2.6. Jätkusuutlikkus

Jätkusuutlikkuse puhul hinnatakse, mil määral on tõenäoline, et projekt annab tulemusi ka pärast seda, kui ELi rahastatud tehnilist abi enam Eesti huvirühmadele ei osutata. Projekti lõppväljundite analüüsist selgub, et Eesti huvirühmad on võtnud arvesse projekti soovitusi edasiste reformide tegemiseks. Haridus- ja Teadusministeerium on võtnud vastu rea konkreetseid järelmeetmeid, mis põhinevad projekti tulemustel. Nende rakendamist toetatakse ESF+ rahastamisega. On asjakohane seada üldine ajaliselt piiratud, konkreetne, mõõdetav ja spetsiifiline eesmärk⁷ ning tagada, et konkreetseid tegevusi toetavad meetmed, ajakava, mis hõlmab mitmeaastast perspektiivi 2023–2028, ja konkreetseid kohustused (vt tabel 5). Lisaks toetab 9. väljundi raames koostatud suhtlus- ja teavitamisstrateegia projekti tulemuste levitamist laiemale huvirühmade ringile. Seega on tõenäoline, et projektist saadakse kasu ka pärast selle väljundite ja tulemuste lõplikku kinnitamist. Samal ajal võib eeldada, et Haridus- ja Teadusministeeriumi järelmeetmed hoiavad tempot üleval ning juhivad reformi ja soovitude rakendamist. Siiski tuleb tähelepanu pöörata sellele, et teised peamised huvirühmad,

⁷ Konkreetne ja mõõdetav eesmärk on järgmine: „Tegevuse tulemusena toimub hiljemalt 2029. aastaks igas Eesti kohalikus omavalitsuses, kus on vähemalt üks põhikool või gümnaasium, formaal- ja mitteformaalhariduse pakkujate süsteemne lõimimine. See saavutatakse formaal- ja mitteformaalhariduse mentorite toetamise, õppematerjalide loomise ja levitamise, huvialade õppekavade ajakohastamise ning üldise teadlikkuse suurendamise kaudu.“

eelkõige kohalikud omavalitsused, osaleksid aktiivselt ja järgiksid konkreetselt projekti soovitusi. See on valdkond, mis tuleb üle vaadata projekti järelküsitusel käigus (vt 2. soovitus, punkt 3.2).

Tabel 5. Projekti poliitikasoovitused ja järelmeetmed

Huvirühma tüüp	Soovitused (8. väljundi alusel, juuni lõpp 2023)	Ministeeriumi järelmeetmed ESF+ projektis
Olek	<ol style="list-style-type: none"> Töötada välja põhimõtted, suunised ja toetusmeetmed FÕ ja MFÕ lõimimiseks Luu ühine digitaalne õpperegister FÕ ja MFÕ jaoks. Valmistada ette muudatused õigusaktides, mis võimaldavad vabaainete tunnustamist kohustusliku õppekava osana. Korraldada üldhariduskoolidele ja MFÕ organisatsioonidele ühiseid koolitusi FÕ ja MFÕ lõimimise kohta (sh koolitused lõimimiskoordinaatoritele) Jälgida ja hinnata edusamme ja edu, mis on saavutatud seoses FÕ ja MFÕ lõimimise poliitika muutmisega Toetada professionaalse informaalset hariduse süsteemi arengut ja jätkata noorsootöö professionaalse süsteemi populariseerimist 	<ol style="list-style-type: none"> Käsiraamat/õppematerjal FÕ ja MFÕ lõimimiseks FÕ-MFÕ mentorsüsteemi loomine ja koordineerimine MFÕ õppekavade vorm ja sisu kirjeldus Avatud taotlusvoor kohalike omavalitsuste koostöörühmade projektide toetamiseks, et edendada FÕ ja MFÕ lõimimisega seotud tegevust FÕ ja MFÕ lõimimise teemalised konverentsid
Kohalikud omavalitsused	<ol style="list-style-type: none"> Muuta FÕ ja MFÕ lõimimine kohalike omavalitsuste jaoks haridus- ja noorsooaldkonna arengukavades prioriteediks, jälgides ja analüüsides samal ajal lõimimise edenemist ja edukust Kehtestada ja rahastada lõimimiskoordinaatori roll eraldi ametikohana koolides Tagada vähemate võimalustega noortele võimalused MFÕs osalemiseks Määrata kindlaks piirkonna MFÕ võimalused ning juhtida MFÕ pakujate ja koolide vahelisi võrgustumiskohtumisi 	
Mitteformaalhariduse pakujad	<ol style="list-style-type: none"> Toetada noorsootöötajaid noorsootöötaja kvalifikatsiooni omandamisel (teavitamine, koolitusel osalemise võimaldamine, palgasüsteemi sidumine kvalifikatsiooniga) Osaleda MFÕ õpiväljundite kirjeldamise suuniste ning FÕ ja MFÕ õppekavade struktuuri väljatöötamisel ja nende võrdlemisel 	
Formaalhariduse pakujad	<ol style="list-style-type: none"> Sätendada üldhariduskoolide õppekavas MFÕ kaudu kohustuslike, valik- ja vabaainete läbimise ja tunnustamise põhimõtted ja korraldus Parandada lõimimise sisemist koordineerimist ja määrata koolis lõimimiskoordinaator Käsitleda MFÕ õpiväljundeid laiemalt koolide õppekavades, sidudes need õppekava üldoskustega 	

Allikas: 8. väljundi kavand, Haridus- ja Teadusministeeriumi teatised. Lühendid: MFÕ – mitteformaalne õpe; FÕ – formaalõpe.

Peamiste teabesitajatega korraldatud intervjuude põhjal on kindlaks tehtud järgmised põhitegurid, mis on taganud projekti tulemuste jätkusuutlikkuse.

- Projekti lõplikud soovitusid töötati välja järjestikku, tuginedes kogutud tõendusmaterjalile, mida hinnati ja arutati projekti huvirühmadega. See tõendusbaas tekkis projekti käigus järkjärgult ja tugines järjestikku eelmistele väljunditele. Seega on lõplikud soovitusid projekti tegevuse loogiline tulemus, mis põhineb tõendusmaterjalil.
- Projekti lõplikud soovitusid ja väljundid töötati välja väga kaasava protsessi raames, mille käigus neid jagati, arutati ja kinnitati paljude projekti huvirühmadega. Sellega tagati, et peamised huvirühmad said reformivõimaluste ja konkreetsete soovitusete määratlemise protsessis kaasa rääkida. Samal ajal tuleks tulevaste projektide korral mõelda hoolega läbi kõigi

projektiväljundite avaldamise ajakava (vt 2. õppetund, punkt 3.2). Eestis on Haridus- ja Teadusministeerium võtnud kohustuse tagada täielik läbipaistvus ja avaldada kõik projekti väljundid. Tuleks kaaluda, kas tulevikus peaks see toimuma kohe, kui väljundid on valmis, et neid levitada ja vastata huvirühmade huvile.

- Projekti rakendamisel oli tähtis, et tõendusmaterjal sisaldaks välismaiseid lõimimiskogemusi. Ühe huvirühma esindaja sõnul avas see huvirühma silmad ja võimaldas näha, et Eesti reform on rahvusvaheliselt ainulaadne, sest sellega püütakse saavutada lõimitus süsteemi tasandil. Peamised huvirühmad hindasid rahvusvaheliste ekspertide panust ja teiste riikide kogemusi kui väärtust, mis toetas projekti tegevuse elluviimist ja tulemuste edukat saavutamist.

3. Saadud õppetunnid ja soovitused

Selles osas käsitletakse esmalt vahehindamise etapis määratletud soovituste järelmeetmeid ning seejärel esitatakse projektist saadud üldised õppetunnid, mis aitavad kaasa sarnaste projektide elluviimisele tulevikus.

3.1. Vahehindamise soovitused

Vahehindamise tulemuste põhjal sõnastati ja edastati projektimeeskonnale hulk soovitusi. Nagu on näha tabelist 6, on need projekti lõppetapis enamjaolt vastu võetud ja rakendatud.

Tabel 6. Kuidas vahehindamise soovitusi käsitleti

Soovitused	Konkreetsed rakendamisvõimalused	Projektimeeskonna järelmeetmed
1. soovitus: suurendada noorte ja nende vanemate arvamuse tähtsust projektis	<ul style="list-style-type: none"> • Kaasata noored ja lapsevanemad selgelt katseprojektide korraldamisse kohalikes omavalitsustes • Töötada välja projektiga seotud teavitustegevused, mis on mõeldud noortele ja lapsevanematele (lõbus ja kaasav) 	<ul style="list-style-type: none"> • Erilist tähelepanu pöörati sellele, et julgustada noori osalema koosolekutel ja projekti tegevuses, näiteks katseprojektides. See jäi endiselt probleemiks • Õpilased ja lapsevanemad on määratletud 9. väljundi suhtlus- ja teavitusstrateegia konkreetsete sihtrühmadena. 9. väljundi strateegias on esitatud soovitused selle kohta, kuidas neid rühmi tuleks projekti tulemustest teavitada
2. soovitus: tegeleda riskiga, et suuniste valideerimise ja väljatöötamise, katsetamise ja reformikava väljatöötamise protsess surutakse projekti teises etapis lühikese ajavahemiku sisse	<ul style="list-style-type: none"> • Projekti ajakava järelejäänud perioodiks tuleb tagada, et lõpule viimata tegevusteks on piisavalt aega • Projektile eraldatud ajakavas ja aja planeerimisel tuleb arvestada viivitustega huvirühmade tagasiside kogumisel ja ühiste dokumentide väljatöötamisel tegeliku koostöö tegemisel 	<ul style="list-style-type: none"> • Lõpetamata väljundite ajakava planeeriti paralleelselt ja paindlikult, et tagada üldisest ajakavast kinnipidamine • Vajaduse korral anti lisa aega huvirühmade tagasiside ja märkuste esitamiseks
3. soovitus: lõimida paremini ja jagada ministeeriumi erinevate tegevuste vahel teavet ka mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise kohta teistes	<ul style="list-style-type: none"> • Teave teiste sarnaste projektide kohta võiks saada projektijuhtimise koosolekute standardpunktiks • Jagage teavet projekti töörühma liikmetega 	<ul style="list-style-type: none"> • Projekti koosolekute protokollides ja teabevahetuses on selle kohta vähem tõendeid

haridussektorites (nt kõrgharidus)		
------------------------------------	--	--

Allikas: vahehindamise aruanne.

3.2. Üldised saadud õppetunnid ja soovitused

Peamised õppetunnid on sõnastatud järgmiselt.

1. õppetund: kuidas kaasata lõplike kasusaajaid? Eritähelepanu tuleb pöörata selliste projektide lõplike kasusaajate, praegusel juhul noorte ja nende vanemate osalemise tagamisele. Nende osalust tagada on keeruline ning nende hääle kuuldavaks tegemiseks teiste huvirühmade, sealhulgas poliitikakujundajate ja ametiasutuste seas tuleb võtta ennetavaid meetmeid (näiteks anda lõplikele kasusaajatele suurem roll projekti tegevuses).

2. õppetund: kuidas teavitada ja levitada? Tuleb kaaluda, millistel juhtudel ja kuidas projekti tegevusest teavitada ja selle tulemused avaldada. Selle projekti puhul avaldatakse enamik väljundeid projekti lõppedes, mis on läbipaistvuse ja aruandekohustuse seisukohast teretulnud samm. Samal ajal tuleks kaaluda, kas oleks kasulikum avaldada projekti tulemused kohe, kui need valmivad, ja teavitada huvirühmi kogu projekti kestuse jooksul.

3. õppetund: kuidas struktureerida projekti väljundeid? Väljundid peavad olema lühikesed, kokkuvõtlikud ja keskendunud põhisõnumitele, et neid saaksid lugeda ja need oleksid kasulikud poliitikakujundajatele, kellel on vähe aega. Põhitulemustele võib lisada pikemad aruanded, milles esitatakse kokkuvõtte tõenditest ja uurimisprotsessist. See tuleb enne projektimeeskonnas kokku leppida ja ootused tuleb selgeks teha. Samuti on väga oluline keeleküsimus ja projektimeeskond peab otsustama, millist keelt väljundites kasutada, et saavutada tasakaal kohalike poliitikakujundajate ja huvirühmade vajaduste ning rahvusvaheliste ekspertidelt nõutava panuse vahel.

4. õppetund: kuidas koostada poliitikasoovitusi? Need peavad põhinema projekti käigus kogutud tõendusmaterjalil ja arenema järjestikku kogu projekti jooksul, tuginedes ka huvirühmade panusele. Soovitavad meetmed tuleks struktureerida prioriteetsuse järjekorras, määratledes, milliseid meetmeid tuleb kõigepealt rakendada ja millised võivad olla vabatahtlikud või keskpikas perspektiivis rakendatavad. Meetmed peaksid olema järjestatud nii, et nende rakendamise järjekord oleks asjaomastele huvirühmadele selge.

Seda silmas pidades on sõnastatud järgmised soovitused.

1. soovitus: projekti tegevus on näidanud, et Eesti katse lõimida formaal- ja mitteformaalõpe süsteemi tasandil on rahvusvaheliselt ainulaadne kogemus. Seega võiksid Eesti huvirühmad tegutseda sellega seoses rahvusvaheliste saadikutena. Seda võiks EK toetada täiendavalt seoses projekti tulemuste levitamisega Euroopa tasandil.

2. soovitus: keskmises plaanis on kavas projekti järelküsitlus. Selle raames oleks vaja teha kokkuvõtte, kuidas Haridus- ja Teadusministeerium, aga ka teised sidusrühmad, eelkõige kohalikud omavalitsused, rakendavad projekti soovitusi ja järelmeetmeid.

Lisad

Lisa 1. Hindamisraamistik ja meetoodiline lähenemisviis

Hindamiskriteeriumid	Hindamisküsimused	Edukuse kriteeriumid	Kontrollimisvahendid (andmeallikad ja meetodid)
Asjakohasus Mil määral vastavad senised ja kavandatavad tegevused huvirühmade sihtrühma prioriteetidele ja hariduspoliitilistele arengutele Eestis	<ul style="list-style-type: none"> ■ Mil määral on projekti tegevused endiselt asjakohased? ■ Mil määral on projekti (esialgsed) eesmärgid osutunud asjakohaseks? ■ Kui hästi vastavad (esialgsed) eesmärgid (endiselt) Eesti huvirühmade vajadustele? ■ Kui asjakohane on projekt erinevate huvirühmade jaoks, keda see puudutab? 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Projekti eesmärgid on seotud Eesti mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise poliitika valdkonnas kindlakstehtud vajaduste, probleemide ja küsimustega 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Projekti dokumentide analüüs ■ Peamiste teabeesitajate ja projekti kasusaajatega peetud konsultatsioonide analüüs
Tulemuslikkus Mil määral saavutab projekt eesmärgid ja kolm oodatavat tulemust ning teeb seda ka edaspidi	<ul style="list-style-type: none"> ■ Mil määral on kavandatud tegevus edukalt ellu viidud? ■ Millised on projekti peamised saavutused seoses kolme kavandatud põhitulemusega? ■ Kas peamised riskid/probleemid ja edutegurid on projekti tegevuse kavandamisel ja rakendamisel asjakohaselt kindlaks tehtud? 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Tegevus on piisavalt hästi kavandatud, et tagada selle tõhus elluviimine 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Projekti dokumentide analüüs ■ Projekti koosolekute jälgimine ■ Peamiste teabeesitajate ja projekti kasusaajatega peetud konsultatsioonide analüüs
Tõhusus Mil määral on projektis kasutatud soovitud tulemuste saavutamiseks kõige vähem kulukaid ressursse, vaadeldes väljundite ja sisendite suhet	<ul style="list-style-type: none"> ■ Mil määral on projekti väljundite ja tulemuste koostamine ja levitamine olnud kulutõhus? ■ Kuivõrd on sellega seotud kulud õigustatud, arvestades saavutatud muutusi/mõju? 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Kasutatud ressursid olid tegevuse ulatuse seisukohast asjakohased ja kulud on võrreldes saavutatud tulemustega mõistlikud 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Projekti dokumentide analüüs ■ Peamiste teabeesitajate ja projekti kasusaajatega peetud konsultatsioonide analüüs
Sidusus Mil määral on projekti tegevus ja tulemused kooskõlas teiste Eesti hariduse ja mitteformaalõppe poliitikavaldkondadega	<ul style="list-style-type: none"> ■ Mil määral on projekti tegevus kooskõlas Eesti muu põhipoliitika ja peamiste kontekstuaalsete arengutega? ■ Millisel määral on projektis võetud arvesse muutusi Eesti kontekstis ja poliitikaraamistikus? 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Projekt on teiste poliitikaalgatustega tihedalt seotud ja koostoimib nendega selles kontekstis 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Projekti dokumentide analüüs ■ Projekti koosolekute jälgimine ■ Peamiste teabeesitajate ja projekti kasusaajatega peetud konsultatsioonide analüüs

Hindamiskriteeriumid	Hindamisküsimused	Edukuse kriteeriumid	Kontrollimisvahendid (andmeallikad ja meetodid)
Lisaväärtus Mil määral lisab projekt väärtust võrreldes teiste meetmetega Eesti mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise valdkonnas.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Millist lisaväärtust loob projekti tegevus võrreldes muude arengutega Eesti mitteformaal- ja formaalõppes ning hariduspoliitikas laiemalt? ■ Mil määral nõuavad projektis käsitletud küsimused endiselt Eesti huvirühmade panust? 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Lisaväärtuse elemendid on selgelt sõnastatud, huvirühmad on neid tunnustanud ja peamiste hindamistulemuste kaudu väljendatud. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Projekti dokumentide analüüs ■ Peamiste teabeesitajate ja projekti kasusaajatega peetud konsultatsioonide analüüs
Jätkusuutlikkus Mil määral annab projekt tulemusi ka pärast seda, kui ELi rahastatud tehnilist abi enam ei osutata	<ul style="list-style-type: none"> ■ Kas projektist on kasu ka pärast projekti väljundite ja tulemuste lõplikku kinnitamist? ■ Mis on põhitegurid, mis on taganud projekti tulemuste jätkusuutlikkuse või seda takistanud? 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Projekti annab tõenäoliselt jätkuvalt tulemusi nii lühikeses kui ka pikas perspektiivis 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Projekti dokumentide analüüs ■ Peamiste teabeesitajate ja projekti kasusaajatega peetud konsultatsioonide analüüs

Hindamise metoodiline lähenemisviis

Nagu on märgitud parema õigusloome suunistes, läheb hindamine toimunu hindamisest kaugemale ja selle raames uuritakse miks, kuidas ja millises ulatuses on väljundid ja tulemused saavutatud⁸. Seega hõlmab hindamine projekti asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust, sidusust, jätkusuutlikkust ja lisaväärtust kooskõlas parema õigusloome suunistes (⁹) määratletud hindamiskriteeriumidega. Hindamisel kasutatud raamistik on esitatud lisas 1, milles seotakse hindamiskriteeriumid konkreetsete hindamisküsimustega ning need otsuse tegemise (või edukuse) kriteeriumitega ja konkreetsete andmeallikatega. Hindaja tegi lõpparuande koostamiseks järgmised toimingud.

- Vaatas läbi ja lõimis 2022. aasta neljandas kvartalis esitatud vahehindamise aruande tulemused, mis kajastasid hinnangut projekti senisele edenemisele, mis omakorda põhines dokumentide läbivaatamisel, esialgsel intervjuudel huvirühmadega ja kasusaajate vaheetapi küsitlusel.
- Hindaja vaatas hindamise raames läbi ja hindas projekti põhiväljundeid (1.–9. väljund). Projekti koosolekute protokollidega tutvumiseks tehti täiendav dokumendianalüüs.
- Hindaja tegi projekti kestel kvalitatiivseid süvaintervjuusid peamiste teabeesitajatega (kelle hindaja valis välja projekti huvirühmade hulgast, kes kuulusid projekti nõukokku, juhtkomiteesse ja töörühma (mis koosnes umbes 40 huvirühmast), nagu haridusministeerium, kohalikud omavalitsused, ametiühingud). Need on andnud rikkalikke kvalitatiivseid andmeid hindamiskriteeriumide elementide kohta – ja ka projekti edukuse kohta seoses sekkumisloogikas määratletud eri aspektidega. Intervjueeritud isikute andmed on esitatud lisas 2. Intervjuud tehti nii vahe- kui ka lõpphindamise etapis.
- Hindaja osales ka mitmel juhtkomitee koosolekul, et anda teavet projektiprotsessi ja juhtimisdünaamika uurimise kohta, ning esitas hindamistulemuste lühiülevaate.
- 2023. aasta mais ja juunis korraldas hindaja kasusaajate lõppküsitluse, et koguda nende arvamusi projekti protsessi ja selle seniste tulemuste kasulikkuse kohta. Küsitlus põhines suures osas suletud

⁸ Vt [swd2021_305_en.pdf \(europa.eu\)](#), lk 23.

⁹ Vt samas, lk 26.

küsimustel. Küsitlus korraldati hõlpsasti kättesaadaval küsitlusplatvormil Qualtrics, mida saab kasutada ka mobiiltelefoni kaudu, ja see tõlgiti eesti keelde. Täielik kasusaajate küsitlus on esitatud lisa 3. Küsitlused korraldati nii vahe- kui ka lõpphindamise etapis ning nende tulemusi võrreldakse aruandes.

Lisa 2. Hindamise eesmärgil korraldatud intervjuude loetelu

1. Ametnik, Haridus- ja Teadusministeerium
2. Ametnik, Haridus- ja Teadusministeerium
3. Ametnik, Haridus- ja Teadusministeerium
4. Ametnik, Euroopa Komisjon
5. Ametnik, kohalik omavalitsus
6. Ametnik, kohalik omavalitsus
7. Ametnik, kohalik omavalitsus
8. Ametnik, haridusvaldkonna ametiühing
9. Juht, mitteformaalhariduse asutus
10. Juht, mitteformaalhariduse asutus
11. Õpetaja, mitteformaalhariduse asutus
12. Õpetaja, mitteformaalhariduse asutus
13. Töövõtjate meeskonna liige
14. Töövõtjate meeskonna liige

Lisa 3. Kasusaajate küsitluse tulemused – vahehindamine

Veebiküsitlus tõlgiti eesti keelde ja seda levitati projekti töörühma ulatuslikule liikmeskonnale ajavahemikus august–september 2022 (42 liiget). Kokku saadi seitse vastust.

K1. Teie nimi (ei ole kohustuslik)

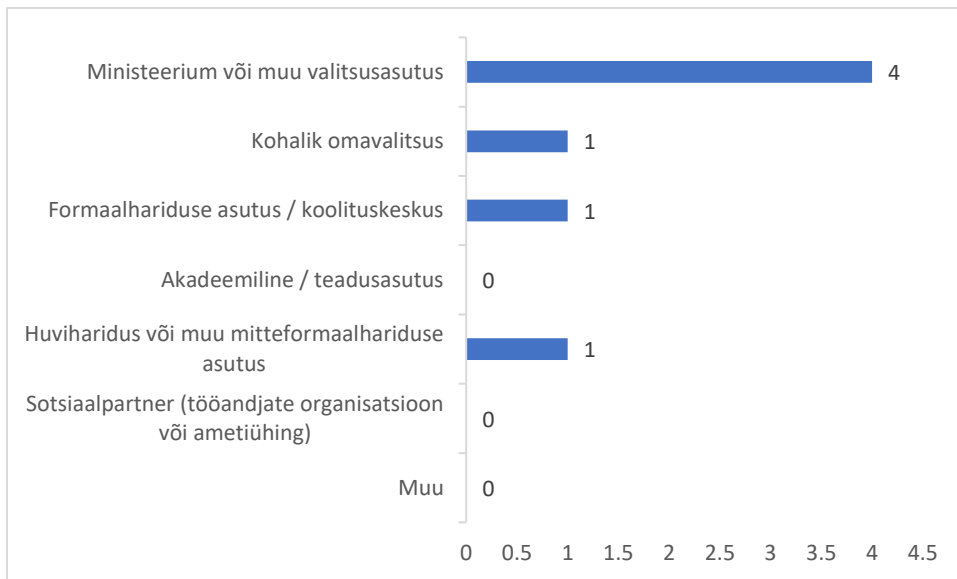
Vastused on konfidentsiaalsed.

K2. Teie amet (ei ole kohustuslik)

Vastuseid ei esitatud.

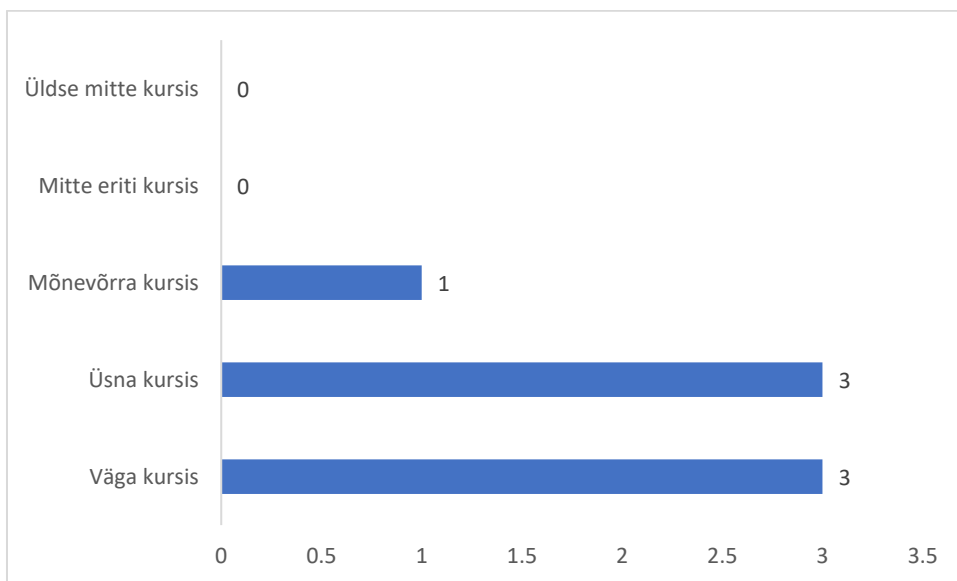
K3. Millises asutuses te töötate?

Enamik vastanutest töötab riiklikus ministeeriumis, üksikud vastajad on pärit huvihariduse või formaalhariduse vallast ja kohalikust omavalitsusest.

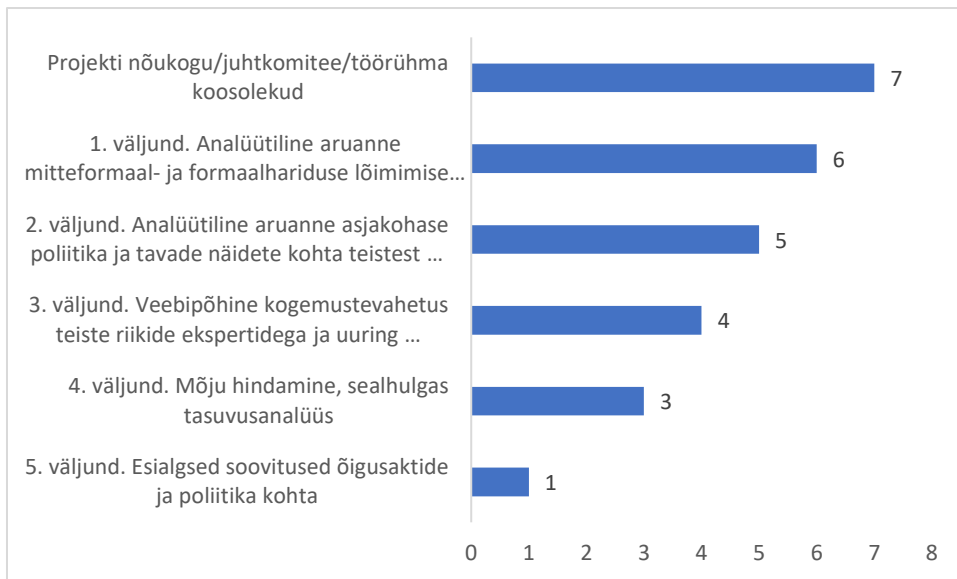
N = 7.

K4. Kuivõrd olete projektiga kursis?

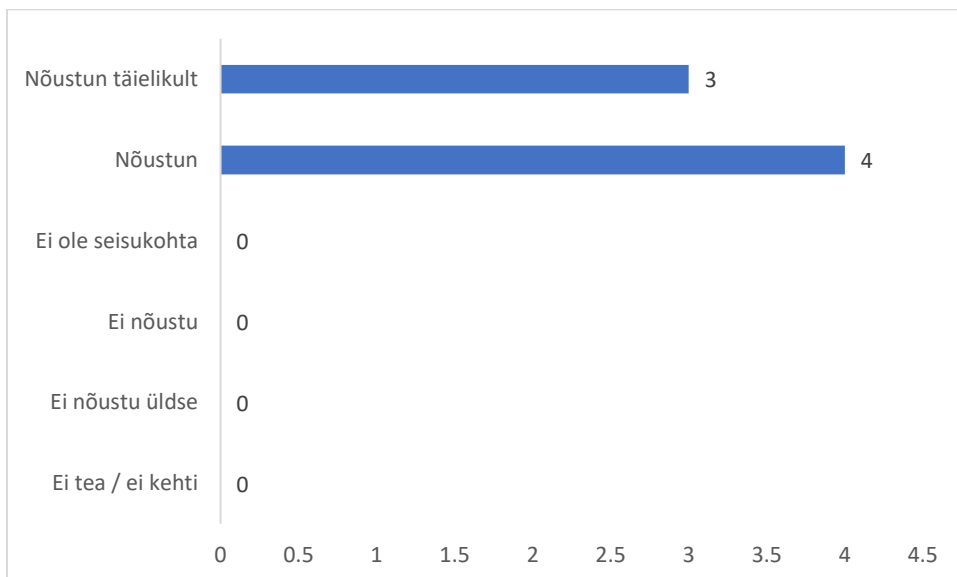

N = 7.

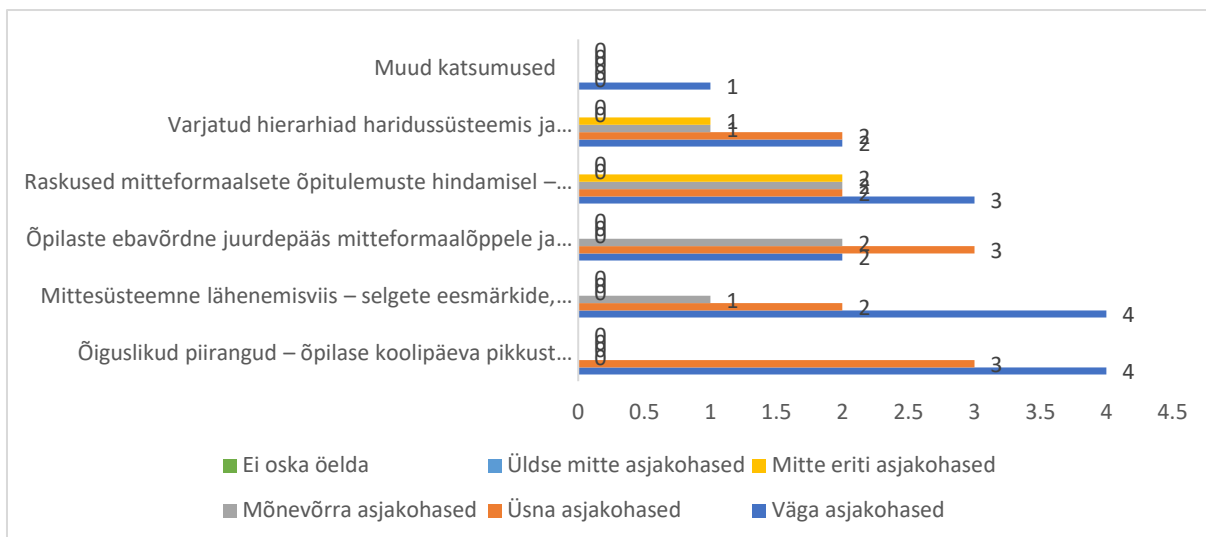
K5. Millistest järgmistest projekti väljunditest olete teadlik või milles olete osalenud?

K6. Projekti loomisega on Eesti Haridus- ja Teadusministeerium hästi reageerinud vajadusele lõimida paremini mitteformaal- ja formaalõpet. Kas nõustute selle väitega?

K7. Projekti eesmärk on lahendada mitmesuguseid probleeme mitteformaal- ja formaalõppe lõimimisel haridussüsteemi tasandil. Kui asjakohased on need probleemid teie töö kontekstis?

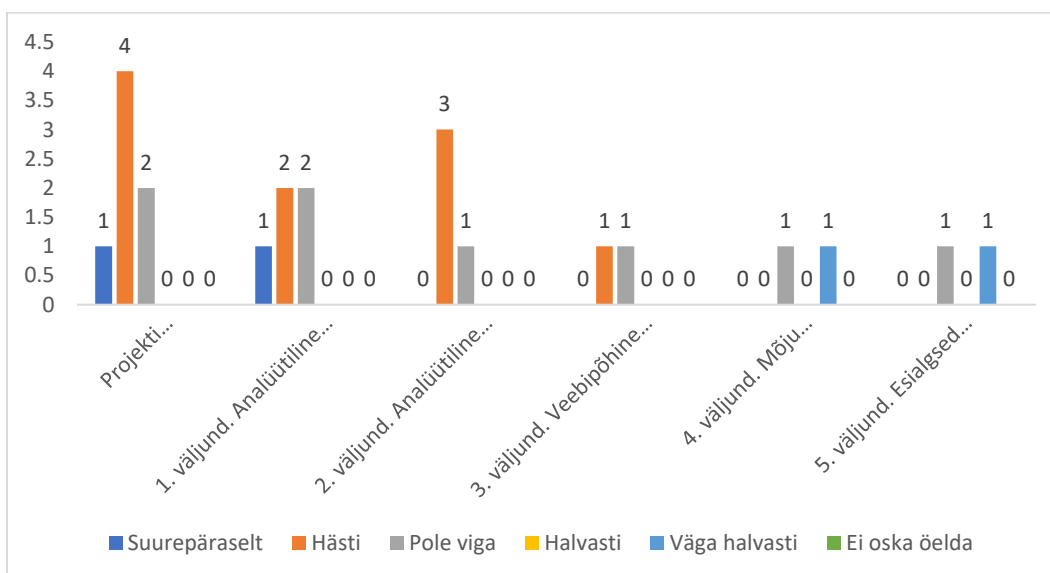

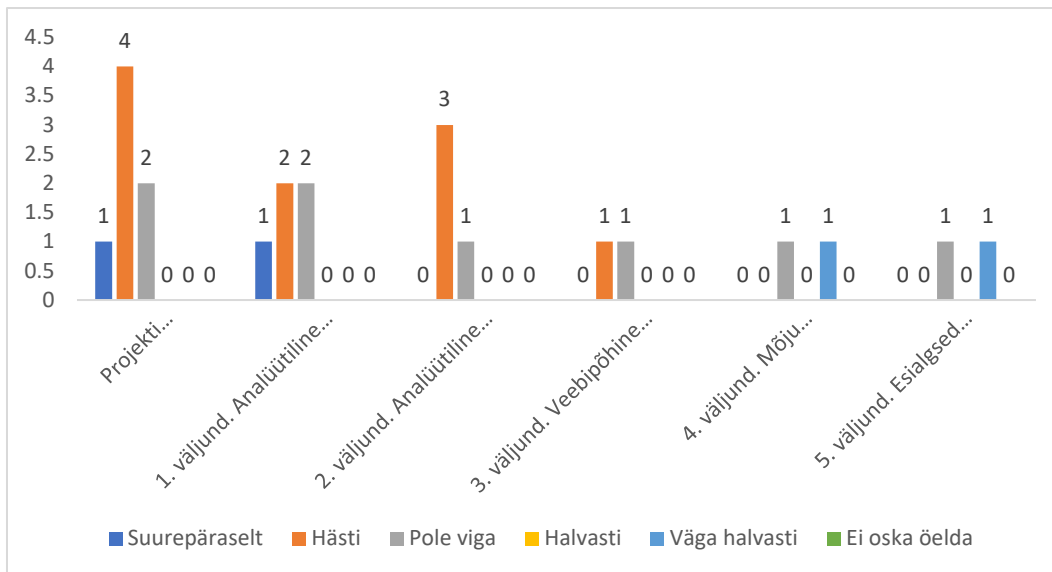
Avatud tekst:

1) Koolid/õpetajad on liiga ülekoormatud lõimimisega tegelemiseks, puudu on sobivatest õpilasjuhendajatest või muust tugipersonalist; 2) üldharidust rahastatakse riigieelarvest, huviharidust kohaliku omavalitsuse eelarvest. Kui huviharidus võtab rohkem rolli, siis riigi raha KOVile ei liigu; 3) liiga mehhaaniline lähenemine lõimisele, nt muusikaõpetus on ostetud sisse huvikoolist.

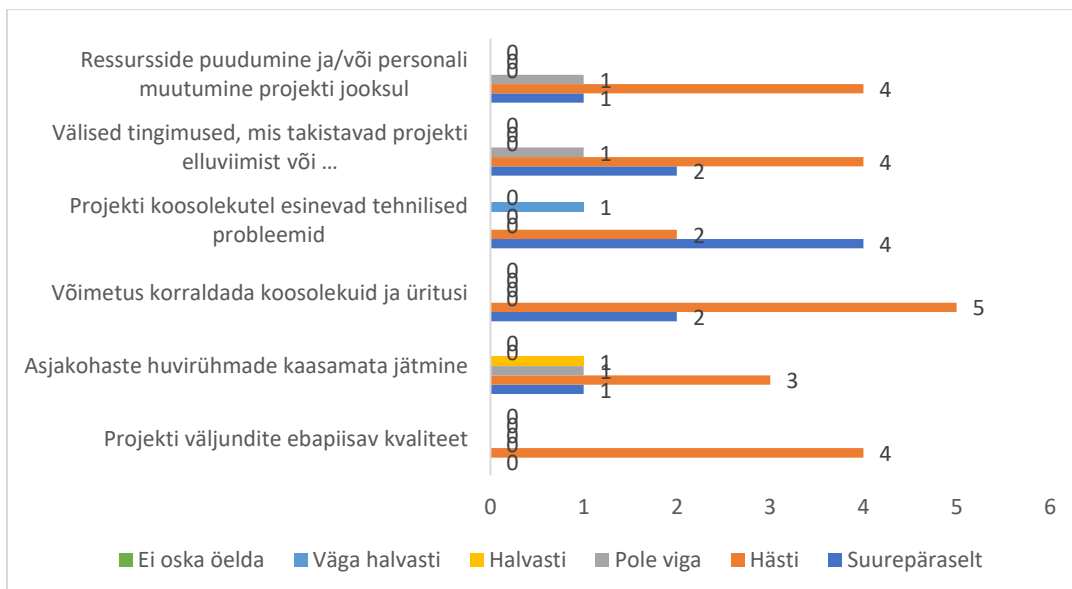
Pärnus oleme kohalikul tasandil oluliselt kaugemale jõudnud kui riigis üldiselt.

K8. Kui hästi on projekti konkreetseid väljundeid seni rakendatud?

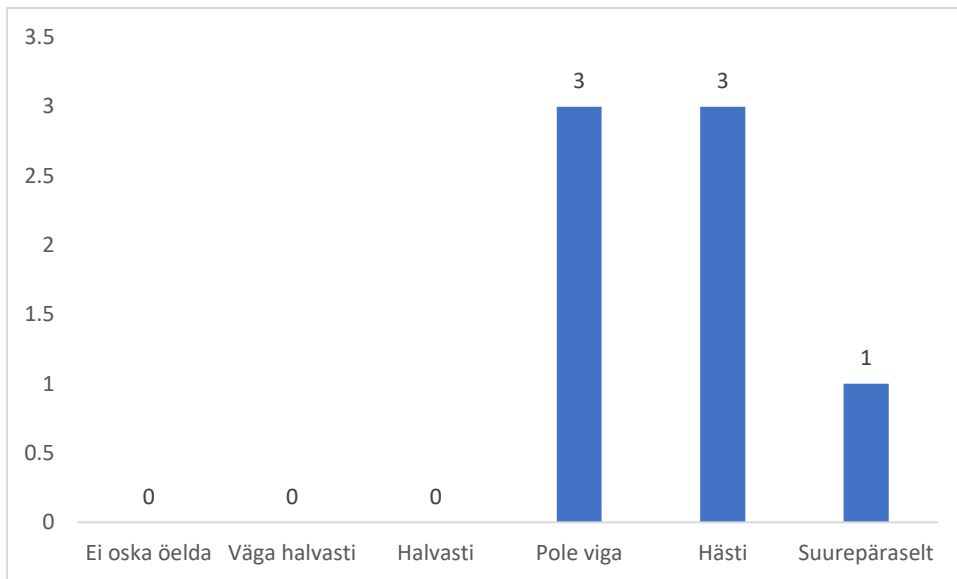

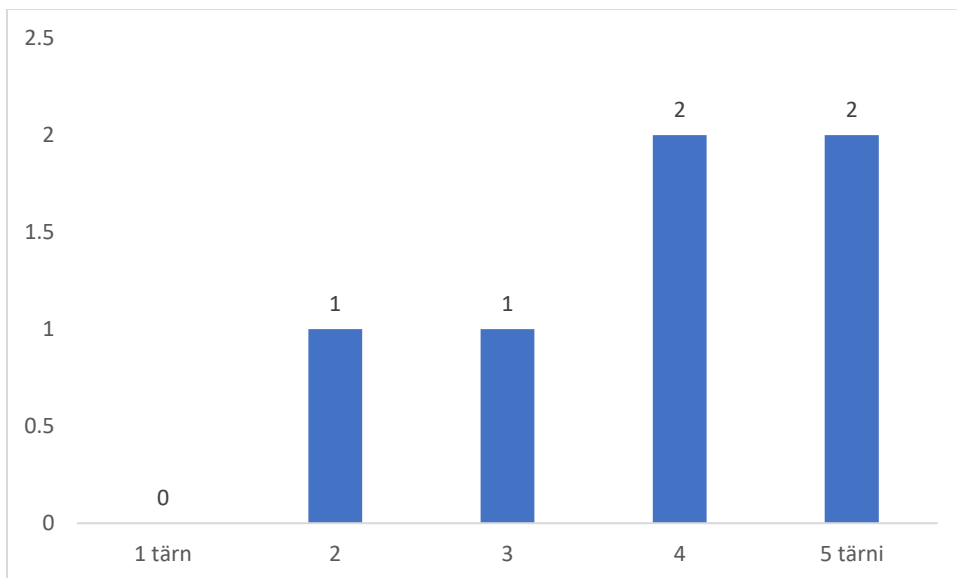
K9. Kui hästi on teie hinnangul kindlaks tehtud projekti edu ohustavad riskid ja kui hästi on neid maandatud?

K10. Projekt tugineb paljude Eesti huvirühmade omavahelisele kooskõlastusele ja koostööle. Kui hästi on korraldatud suhtlus peamiste huvirühmadega?

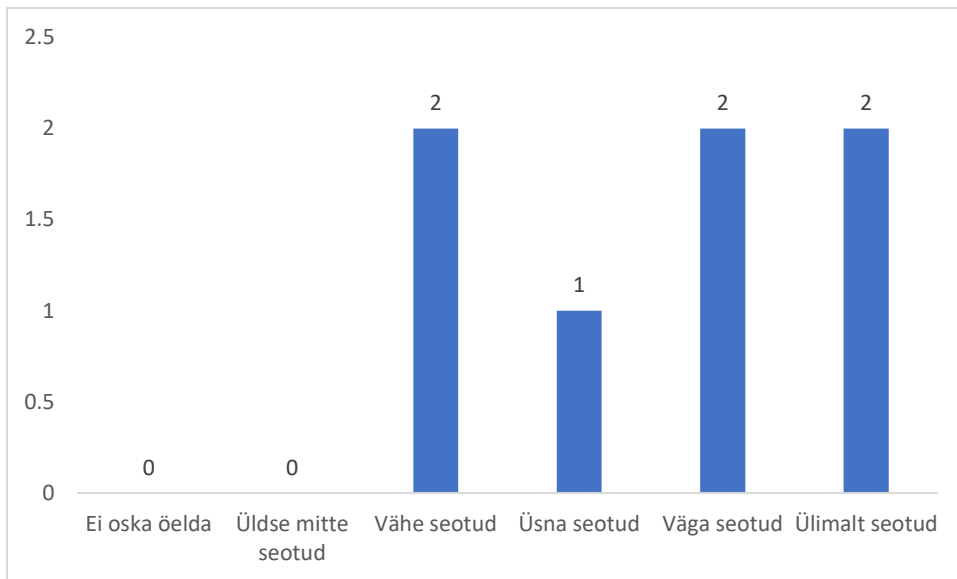

K11. Mitme tärniga hindaksite töövõtja (ICF koostöös Praxise, Tallinna Ülikooli ja Civitta Estoniaga) senist toetust? 5 tärn = suurepärase, 1 tärn = kehv. Kui te pole oma vastuses kindel, jätke see tühjaks.

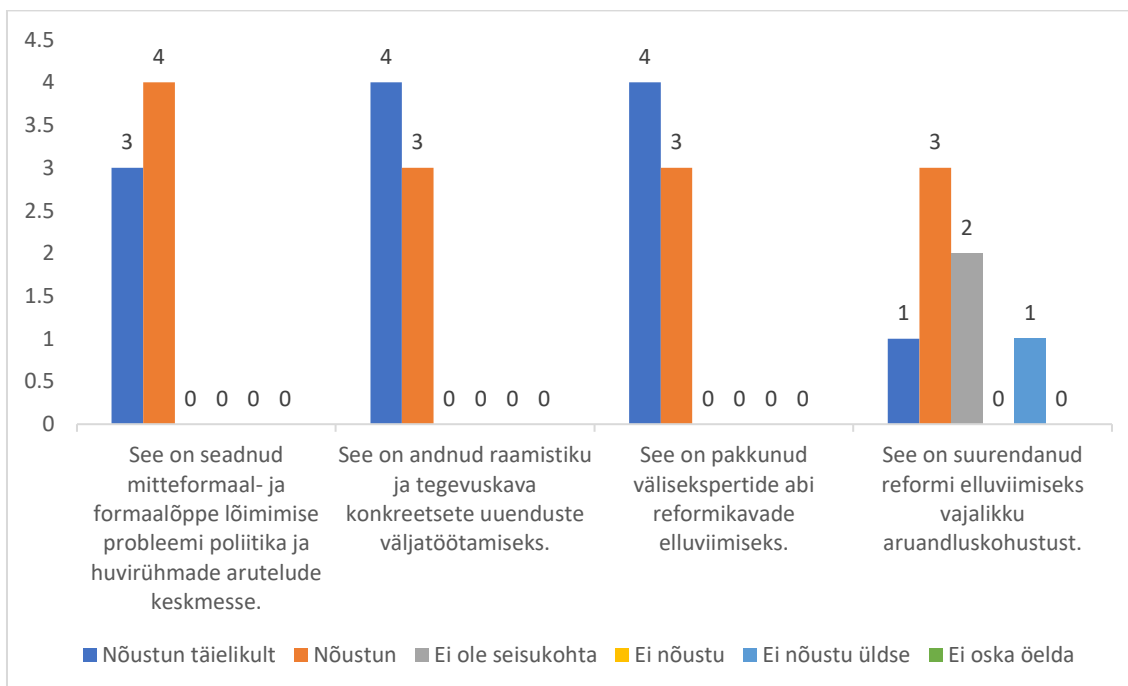

N-6.

K12. Kuidas on teie arvates projekt seotud muude tegevustega mitteformaal- ja formaalhariduses Eestis?

K13. Mis on projekti peamine lisaväärtus? Mil määral nõustute järgmiste väidetega?

K14. Kuidas saaks parandada projekti väljundeid ja elluviimist, et aidata huvirühmadel paremini kavandada, arendada ja rakendada reforme mitteformaal- ja formaalõppe paremaks lõimimiseks?

Kaasata rohkem alategevustesse, praegu ei saa ma hästi aru, kuidas ma tegelikult saan panustada peale tööühma koosolekutel osalemise.

Kuidas on töö edenenu tööühma kohtumiste vahepealsel ajal, on teadmata. Ilmselt tasub teha eraldi kohtumisi praktikutega (mitteformaal- ja formaalhariduse andjad; vabandust, kui neid on tehtud), et mõista probleeme just praktilisest vaatest. Õigusnormide vastavusse viimine ei peaks olema probleemne, kuid ilmselt on seda eelkõige praktiline tasand.

Mulle tundub praegu, et projekti on kaasatud ministeerium, kõrgkoolid ja huvikoolid, kuid välja ja tagaplaanile on jäänud formaalharidust andvad koolid. Neil puudub ülevaade sellest, et riigil on üldse selline projekt ja lõimimise soov.

Praeguseks ei ole projekti väljundid veel sellisel kujul, et oleks võimalik hinnata, mida saaks paremini teha. Oleme näinud ministeeriumi sees esialgset varianti mõjude analüüsis, millele tegime väga põhjaliku tagasisidestamise just seetõttu, et meil oli raske näha D4-raporti praktilist väärtust.

Suurte ja väikeste omaavalitsuste vajadused on erinevad ning seda tuleb konkreetsemalt silmas pidada. Üks universaalne mudel ei pruugi sobida kõigile. Soovitaksin kaasata ka lapsevanemaid, kes on selle protsessi seni ehk märkamata võtmetoimija.

K15. Kas teil on projekti kohta veel mingeid arvamusi, mida soovite hindajaga jagada?

Ei, arvan, et see on vajalik projekt.

Riigi algatused samas valdkonnas võiks olla omavahel paremini lõimitud ja kommunikatsioon tugevam. Praegu tundub, et HTM on tellinud ülikoolidelt nii lõimimise andmebaasi loomise kui ka poliitilised soovitused, aga projekti tegijad ei ole üksteise tegemistega liiga palju kursis. Täna projekti kaasamast!

Lisa 4. Kasusaajate küsitluse tulemused – lõpphindamine

Veebiküsitlus tõlgiti eesti keelde ja seda levitati projekti töörühma ulatuslikule liikmeskonnale ajavahemikus mai–juuni 2023 (42 liiget). Kokku saadi 23 vastust.

K1. Teie nimi (ei ole kohustuslik)

Vastused on konfidentsiaalsed.

K2. Teie amet (ei ole kohustuslik)

Vastused on konfidentsiaalsed.

K3. Millises asutuses te töötate?	Baas		23
	Ministeerium või muu valitsusasutus		7
	Kohalik omavalitsus		7
	Formaalhariduse asutus / koolituskeskus		3
	Akadeemiline / teadusasutus		0
	Huviharidus või muu mitteformaalhariduse asutus		6
	Sotsiaalpartner (tööandjate organisatsioon või ametiühing)		0
	Muu		0

K4. Kuivõrd olete projektiga kursis?	Baas		23
	Väga kursis		3
	Üsna kursis		12
	Mõnevõrra kursis		6
	Mitte eriti kursis		2

Üldse mitte kursis	0
--------------------	---

K5. Millistest järgmistest projektiväljunditest olete teadlik või milles olete osalenud?	Baas		23
	Projekti nõukogu / juhtkomitee / töörühma koosolekud		15
	1. väljund. Analüütiline aruanne Eesti mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise kohta		13
	2. väljund. Analüütiline aruanne teiste riikide poliitika ja tavade asjakohaste näidete kohta		12
	3. väljund. Veebipõhine kogemustevahetus teiste riikide ekspertidega ja õppekäik Soome		6
	4. väljund. Mõju hindamine, sealhulgas tasuvusanalüüs		4
	5. väljund. Esialgused soovitusel õigusaktide ja poliitika kohta		12
	Baas		16
	6. väljund. Formaal- ja mitteformaalõppe lõimimise suuniste koosloomine		12
	7. väljund. Aruanne suuniste katsetamise kohta		7
8. väljund. Lõplikud soovitusel õigusaktide ja poliitika kohta ning soovitusel rakendamise kohta		3	
9. väljund. Suhtlus- ja teavitusstrateegia		0	

K6. Projekti loomisega on Eesti Haridus- ja Teadusministeerium hästi reageerinud vajadusele lõimida paremini mitteformaal- ja formaalõpet. Kas nõustute selle väitega?	Baas		23
	Nõustun täielikult		7
	Nõustun		15
	Ei ole seisukohta		1
	Ei nõustu		0
	Ei nõustu üldse		0
Ei tea / ei kehti		0	

K7. Projekti eesmärk on lahendada mitmesuguseid probleeme mitteformaal- ja formaalõppe lõimimisel haridussüsteemi tasandil. Kui asjakohased on need probleemid teie töö kontekstis?	Mittesüsteemne lähenemisviis – selgete eesmärkide, raamistike ja juhtimise puudumine riiklikul ja/või kohalikul tasandil	Baas		23
		Väga asjakohased		15
		Üsna asjakohased		6
		Mõnevõrra asjakohased		2
		Mitte eriti asjakohased		0
		Üldse mitte asjakohased		0
		Ei tea / ei kehti		0
		Baas		23
	Varjatud hierarhiad haridussüsteemis ja usaldamatus mitteformaalse õppe vastu – formaalõpet peetakse haridussüsteemis üldiselt prioriteetseks ja mitteformaalõppe kvaliteeti ei usaldata,	Väga asjakohased		10
		Üsna asjakohased		6
		Mõnevõrra asjakohased		4
		Mitte eriti asjakohased		3
		Üldse mitte asjakohased		0
		Ei tea / ei kehti		0

	sest puuduvad selged kvaliteedikriteeriumid ja pädevusnõuded õpetajatele				
	Õpilaste ebavõrdne juurdepääs mitteformaalõppele ja selles osalemisele – umbes pooled põhikooliõpilastest ja kolmandik gümnaasiumiõpilastest osalevad praegu mitteformaalõppes ning mitteformaalõppe võimalused on sageli kodumajapidamistele kulukad ja neid pakutakse eri omavalitsustes ebaühtlaselt	Baas			23
		Väga asjakohased			12
		Üsna asjakohased			7
		Mõnevõrra asjakohased			4
		Mitte eriti asjakohased			0
		Üldse mitte asjakohased			0
		Ei tea / ei kehti			0
	Õiguslikud piirangud – õpilase koolipäeva pikkust käsitlevad õigusaktid on liiga jäigad ja see võib piirata mitteformaalse õpetegevuse lõimimist kooli päevakavasse; samuti on valikuvabadus piiratud algkooli kolmes esimeses klassis ja koolides, mille õppekeel on vene keel	Baas			23
		Väga asjakohased			11
		Üsna asjakohased			7
		Mõnevõrra asjakohased			4
		Mitte eriti asjakohased			1
		Üldse mitte asjakohased			0
	Raskused mitteformaalsete õpitulemuste hindamisel – formaalhariduses kasutatav hindamine ei sobi enamasti mitteformaalsete õpiväljundite hindamiseks, puuduvad ühised kokkulepped ja raamistikud,	Baas			23
		Väga asjakohased			9
		Üsna asjakohased			6
		Mõnevõrra asjakohased			7
		Mitte eriti asjakohased			1
		Üldse mitte asjakohased			0
		Ei tea / ei kehti			0

	sealhulgas vajalik kord ja dokumentatsioon			
	Muud probleemid (palun täpsustage)	Baas		5
		Väga asjakohased		5
		Üsna asjakohased		0
		Mõnevõrra asjakohased		0
		Mitte eriti asjakohased		0
		Üldse mitte asjakohased		0
Ei tea / ei kehti		0		

K8. Kui hästi on projekti konkreetseid väljundeid rakendatud?	Projekti nõukogu / juhtkomitee / töörühma koosolekud	Baas		23
		Suurepäraselt		2
		Hästi		10
		Pole viga		5
		Halvasti		0
		Väga halvasti		0
		Ei tea / ei kehti		6
		Baas		23
	1. väljund. Analüütiline aruanne Eesti mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise kohta	Suurepäraselt		3
		Hästi		7
		Pole viga		3
		Halvasti		1
		Väga halvasti		1
		Ei tea / ei kehti		8
		Baas		23
		2. väljund. Analüütiline aruanne teiste riikide poliitika ja tavade asjakohaste näidete kohta	Suurepäraselt	
	Hästi			7
	Pole viga			3
	Halvasti			1
	Väga halvasti			1
	Ei tea / ei kehti			9
	Baas			23
	3. väljund. Veebipõhine kogemustevahetus teiste riikide ekspertidega ja õppekäik Soome		Suurepäraselt	
		Hästi		3
		Pole viga		2
		Halvasti		0
		Väga halvasti		1
		Ei tea / ei kehti		17
Baas			23	
4. väljund. Mõju hindamine, sealhulgas tasuvusanalüüs		Suurepäraselt		1
	Hästi		0	
	Pole viga		3	
	Halvasti		1	
	Väga halvasti		1	

	5. väljund. Esialgseid soovitusi ja õigusaktide ja poliitika kohta	Ei tea / ei kehti		17
		Baas		23
		Suurepäraselt		2
		Hästi		5
		Pole viga		4
		Halvasti		0
		Väga halvasti		2
		Ei tea / ei kehti		10
	6. väljund. Formaal- ja mitteformaalõppe loomimise suuniste koostamine	Baas		16
		Suurepäraselt		2
		Hästi		4
		Pole viga		5
		Halvasti		1
		Väga halvasti		1
		Ei tea / ei kehti		3
		7. väljund. Aruanne suuniste katsetamise kohta	Baas	
	Suurepäraselt			2
	Hästi			5
	Pole viga			2
	Halvasti			0
	Väga halvasti			1
	Ei tea / ei kehti			6
	8. väljund. Lõplikud soovitusi ja poliitika kohta ning soovitusi rakendamise kohta		Baas	
		Suurepäraselt		3
		Hästi		0
		Pole viga		3
		Halvasti		0
		Väga halvasti		1
Ei tea / ei kehti			9	
9. väljund. Suhtlus- ja teavitustrateegia		Baas		16
	Suurepäraselt		0	
	Hästi		1	
	Pole viga		3	
	Halvasti		1	
	Väga halvasti		1	
	Ei tea / ei kehti		10	

K9. Kui hästi on teie hinnangul kindlaks tehtud projekti edu ohustavad riskid ja kui	Projekti väljundite ebapiisav kvaliteet	Baas		23
		Suurepäraselt		0
		Hästi		9
		Pole viga		4
		Halvasti		1
		Väga halvasti		0
		Ei tea / ei kehti		9

hästi on neid maandatud?	Asjakohaste huvirühmade kaasamata jätmise	Baas	23
		Suurepäraselt	2
		Hästi	9
		Pole viga	4
		Halvasti	4
		Väga halvasti	1
		Ei tea / ei kehti	3
	Võimetus korraldada koosolekuid ja üritusi	Baas	23
		Suurepäraselt	2
		Hästi	12
		Pole viga	3
		Halvasti	3
		Väga halvasti	1
		Ei tea / ei kehti	2
	Projekti koosolekutel esinevad tehnilised probleemid	Baas	23
		Suurepäraselt	8
		Hästi	8
		Pole viga	3
		Halvasti	0
		Väga halvasti	1
		Ei tea / ei kehti	3
	Välised olud, mis takistavad projekti elluviimist või kaasamise meetmete väljatöötamist (nt COVID-19 pandeemia)	Baas	23
		Suurepäraselt	6
		Hästi	9
Pole viga		3	
Halvasti		1	
Väga halvasti		0	
Ei tea / ei kehti		4	
Ressursside puudumine ja/või personali muutumine projekti jooksul	Baas	23	
	Suurepäraselt	1	
	Hästi	8	
	Pole viga	5	
	Halvasti	1	
	Väga halvasti	2	
	Ei tea / ei kehti	6	

K10. Projekt tugineb paljude Eesti huvirühmade omavahelisele kooskõlastusele ja koostööle. Kui hästi on korraldatud	Baas	23
	Suurepäraselt	3
	Hästi	9
	Pole viga	8
	Halvasti	2
	Väga halvasti	1
	Ei tea / ei kehti	0

suhtlus peamiste huvirühmadega?			
---------------------------------	--	--	--

K11. Mitme tärniga hindaksite töövõtja (ICF koostöös Praxise, Tallinna Ülikooli ja Civitta Estoniaga) senist toetust?	Baas		18
	1		0
	2		1
	3		3
	4		10
	5		4
	Keskväärtus		3,9444

K12. Kuidas on teie arvates projekt seotud muude tegevustega mitteformaal- ja formaalhariduses Eestis?	Baas		23
	Ülimalt seotud		3
	Väga seotud		5
	Üsna seotud		7
	Vähe seotud		6
	Üldse mitte seotud		0
	Ei tea / ei kehti		2

K13. Mis on projekti peamine lisaväärtus? Mil määral nõustute järgmiste väidetega?	See on seadnud mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise probleemi poliitika ja huvirühmade arutelude keskmesse.	Baas		23
		Nõustun täielikult		7
		Nõustun		15
		Ei ole seisukohta		1
		Ei nõustu		0
		Ei nõustu üldse		0
		Ei tea / ei kehti		0
	See on andnud raamistiku ja tegevuskava konkreetsete uuenduste väljatöötamiseks.	Baas		23
		Nõustun täielikult		7
		Nõustun		13
		Ei ole seisukohta		1
		Ei nõustu		1
		Ei nõustu üldse		0
	See on pakkunud välisekspertide abi reformikavade elluviimiseks.	Baas		23
		Nõustun täielikult		6
		Nõustun		10
		Ei ole seisukohta		3
		Ei nõustu		0
Ei nõustu üldse		0		

		Ei tea / ei kehti		4
	See on suurendanud reformi elluviimiseks vajalikku aruandluskohustust.	Baas		23
		Nõustun täielikult		2
		Nõustun		7
		Ei ole seisukohta		7
		Ei nõustu		2
		Ei nõustu üldse		1
		Ei tea / ei kehti		4
	Muu (palun täpsustage)	Baas		0
		Nõustun täielikult		0
		Nõustun		0
		Ei ole seisukohta		0
		Ei nõustu		0
		Ei nõustu üldse		0
Ei tea / ei kehti			0	